

LAUREA

Snadit stepit - pienin askelin
Työn kehittäminen päiväkodissa

Francke, Oskar

Mylläri, Lassi

2011 Otaniemi

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Otaniemi

Snadit stepit - pienin askelin
Työn kehittäminen päiväkodissa

Oskar Francke
Lassi Mylläri
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Helmikuu 2011

Oskar Francke, Lassi Mylläri

Snadit stepit - pienin askelin. Työn kehittäminen päiväkodissa

Vuosi 2011 Sivumäärä 65

Opinnäytetyössä havainnoitiin työn kehittämistä päiväkodissa. Päiväkoti on yksi VKK-Metro-hankkeen tutkimuspäiväkodeista. VKK-Metro on pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö. Varhaiskasvatuksen kehittämistyötä tukemaan VKK-Metro-hanke on kehittänyt Snadit stepit - pienin askelin -lomakkeen Demingin laatuympyrään pohjautuen. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa tutkitaan työn kehittymisen toteutumista päiväkodissa. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin osallistuvaa havainnointia, ja aineisto analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysinä.

Pääkaupunkiseudun osaamiskeskus SOCCA:sta vuosina 2007 - 2009 muodostuneen VKK-Metro-hankkeen keskeisimpänä tavoitteena on varhaiskasvatuksen työntekijöiden liittäminen tutkimustyöhön edistämään päivähoidon muuntautumista. Jaksolla 2009 - 2011 VKK-Metro-hankkeen toiminta keskittyy lasten ja heidän vanhempiansa osallisuuden vahvistamiseen, alueellisten moniammatillisten yhteistyömallien kehittämiseen lasten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja tutkimuksen ja arvioinnin yhdistämiseen osaksi kehittämistyötä.

Tutkimuspäiväkodin kehittämistyön pääteema on lasten ja heidän vanhempiansa osallisuuden vahvistaminen. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu työn kehittämisen teoriasta, VKK-Metro-hankkeen teoreettisesta viitekehyksestä ja osallisuudesta.

Osallistuva havainnointi toteutettiin tutkimuspäiväkodin neljän eri ryhmän palaverissa. Palaverit nauhoitettiin ja tukena havainnoinnille käytettiin Balesin vuorovaikutusprosessianalyysilomaketta. Toisena aineistonkeruumenetelmänä käytettiin e-lomakekyselyä.

Opinnäytetyössä tutkittiin VKK-Metro-hankkeen Snadit stepit -mallin toteutumista tutkimuspäiväkodin kehittämistyössä. Tutkimustulosten mukaan Snadit stepit edisti tutkimuspäiväkodin ryhmien toiminnan kehittämistä. Malli lisäsi reflektointia ja ryhmien todettiin edenneen kehittämissaskeleissaan. Ryhmien toimintatavat poikkesivat toisistaan kehittämisessä, mutta ne toimivat kuitenkin Snadit stepit -mallin mukaisesti. Päiväkodin työntekijät kokivat Snadit stepit -menetelmän auttavan kehittämistyössä. Menetelmän käytännöllisyydestä ja toimivuudesta tuli rakentavaa palautetta.

Oskar Francke, Lassi Mylläri

Small steps - Development of work in a day care centre

Year	2011	Pages	65
------	------	-------	----

The topic of this thesis was to observe how development of work is carried out in a day care centre. This thesis was conducted by the method of participant observation in a day care centre. The day care centre is one of the research day care centres of VKK-Metro project (Early Childhood Development Unit). VKK-Metro is a research network of Helsinki metropolitan area. VKK-Metro has developed Snadit stepit (small steps) method to support the development of early childhood work. It was developed by using PDCA-process, (Plan, Do, Check, Act) also known as the Deming cycle. This thesis was carried out as a qualitative study. The material was collected by participant observation-method. The approach for the analysis of the observations was theory guided content analysis-methodology.

SOCCA is a centre of expertise in social services in Helsinki metropolitan area. VKK-metro project was formed between the years 2007 and 2009. The goal was to engage the staff in early childhood education in the research work in order to encourage change in day care work. During the period between 2009 and 2011 the main focus of the project has been in supporting the participation of the children and their families, developing multiprofessional procedures in order to prevent the alienation of children, and combining research and evaluation as part of the development of work.

The main theme of the research day care centre is to strengthen the participation of children and their parents. The theoretical framework for this thesis consists of work development theory, the framework developed in VKK-Metro project and participation.

Participant observation was carried out during the team meetings in the research day care centre. The meetings were recorded, and as a supportive method Bales' interaction process analysis was used. An electronic questionnaire was used as well in order to gather more data for the thesis.

The use of Snadit stepit-method in day care centre groups was the main subject of the thesis. According to the findings, Snadit stepit helped the groups in developing their work. The methodology increased reflection, and the groups advanced in their work development efforts. The work development procedures of different groups varied, but still functioned according to Snadit-stepit-methodology. The personnel of the day care centre found the method supportive in the work development. Additionally, the day care centre personnel gave constructive feedback about the practicality and functionality of the Snadit stepit-methodology.

Key words: Snadit stepit, development of work, participation

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Opinnäytetyön tausta ja tarkoitus	8
2.1	VKK-Metro-hanke	8
2.2	Demingin laatuympyrä	9
2.3	Tutkimuspäiväkodin kehittämistehtävä	10
2.4	Tutkimuskysymykset ja toteutus	12
3	Osallisuus varhaiskasvatuksessa	13
3.1	Lapsen osallisuus arvioinnissa ja suunnittelussa	13
3.2	Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa	13
3.3	Osallistuminen kehittämistoimintaan	14
4	Työn kehittäminen	15
4.1	Miksi työtä tarvitsee kehittää?	15
4.2	Yksilö kehittyvässä työyhteisössä	16
4.3	Lähtötaso	17
4.4	Kehittämisprosessi	18
4.5	Oppiva organisaatio	19
5	VKK-Metro-hankkeen teoreettinen viitekehys	21
5.1	Reflektio	21
5.2	Dokumentointi ja dialogi	22
5.3	Päiväkoti kehittämissympäristönä	23
6	Ryhmien askeleet	24
6.1	Ryhmä 1	24
6.2	Ryhmä 2	26
6.3	Ryhmä 3	29
6.4	Ryhmä 4	30
7	Tutkimus- ja analyysimenetelmä	32
7.1	Havainnointi	32
7.2	Osallistuva havainnointi	33
7.3	Balesin vuorovaikutusprosessianalyysi	34
7.4	Kysely aineistonkeruumenetelmänä	35
7.5	Teoriaohjaava sisällönanalyysi	35
8	Aineiston analyysi	36
8.1	Reflektointi	37
8.2	Snadit stepit -menetelmän käyttö	39
8.3	Osallisuus	40
8.4	Vuorovaikutus ja ilmapiiri	41
8.5	Edistyminen ja kyselyn tulokset	46

9	Eettisyys ja luotettavuus.....	47
10	Pohdinta	50
	Lähteet	55
	Liitteet.....	56

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä seurataan kehittämistyön toteutumista käytännössä. Opinnäytetyön havainnoinnin kohteena on tutkimuspäiväkoti, joka toimii yhteistyössä varhaiskasvatustyön kehittämiseen perustetun VKK-Metro-hankkeen kanssa. Tutkielma on tehty laadullisen tutkimuksen menetelmiä käyttäen.

Opinnäytetyön tutkimusosa tulee painottumaan pääkaupunkiseudun päiväkodin toteuttamaan kehittämistyöhön. Teoriapohja sekä viitekehys havainnoinnille luodaan VKK-Metron teoreettisen viitekehysten ja kehittämistyön yleisen teorian kautta. Opinnäytetyön teko alkoi keväällä 2010, jolloin suunnitelma tutkielman työstämiseen sai muotonsa.

Aineistoa kerättiin osallistuvan havainnoinnin avulla tutkimuspäiväkodin ryhmien arkeen osallistumalla. Pääosa tutkimusmateriaalista kerättiin syksyn 2010 aikana osallistuvalla havainnoinnilla tutkimuspäiväkodin arjessa. Havainnoinnin kohteena olivat tutkimuspäiväkodin neljä ryhmää sekä heidän kehittämistoimintansa. Kehittämistoiminta toteutetaan Demingin laatuymyrästä muodostuvien vaiheiden kautta.

Demingin laatuymyrä on nelivaiheinen työn kehittämisen malli. Demingin laatuymyrän neljästä vaiheesta muodostuu yksi kokonainen askel, ja syksyllä 2010 tuli toteuttaa kolme askelta. Näistä askeleista käytetään nimitystä ”Snadit stepit”, mikä on VKK-Metro-hankkeen nimitys kehittämisprojektille. Ryhmät pohtivat kukin omaa askeltaan omien lähtötilanteidensa kautta, ja miettivät kohteen jota kehittää.

Aineistoa kerättiin osallistuvan havainnoinnin keinoin. Ryhmien suunnittelutuokioissa oltiin mukana aina kun mahdollista, ja nämä tuokiot myös nauhoitettiin. Nauhoitettu aineisto analysoitiin ja tukena havainnoinnissa käytettiin Balesin vuorovaikutusprosessianalyysi-lomaketta. Lisäksi ryhmiltä kerättiin palaute lyhyen kyselyn muodossa.

Opinnäytetyöraportti koostuu viitekehysten esittämisestä, teoriapohjan jäsentämisestä tutkielmalle, ryhmien kehittämistehtävien esittelystä sekä aineiston analyysistä ja pohdinnasta. Opinnäytetyön avainsanat ovat työn kehittäminen, Snadit stepit ja osallisuus.

2 Opinnäytetyön tausta ja tarkoitus

Seuraavissa luvuissa määritellään tutkimuspäiväkodin lähtökohtia kehittämistyölle. Suuren kokonsa vuoksi päiväkodin henkilöstö koki kehittämisen ja toimintansa uudistamisen haasteelliseksi. VKK-Metro-hankkeeseen liittyminen vaikutti hyvältä tavalta kehittää omia työskentelymalleja alan ammattilaisten tukemina. Päiväkoti pyrkii käyttämään oman toimintansa kehittämistä edistääkseen VKK-Metro-hankkeen lisäksi hyödyksi myös opiskelijoita. Opiskelijoiden panos esimerkiksi opinnäytetöitä tehtäessä tuottaa paljon informaatiota, mitä voi mahdollisesti käyttää hyödyksi. Tutkimuspäiväkodilla on siis vahva motivaatio kehittymiselle, mikä oli erinomainen lähtökohta. (Huovinen 2010.)

Opinnäytetyössä tavoitteena oli havainnoida ja dokumentoida, miten kehittäminen toteutuu, millaisia menetelmiä kehittämisessä käytetään, mitä eroja ryhmien välillä oli kehittämisen suhteen ja kuinka VKK-Metro-hankkeen tuki näkyi toiminnassa. Tavoitteena oli selvittää, miten pienryhmät toteuttavat Snadit stepit -menetelmää VKK-Metro-hankkeen ohjeistuksen ja edellisen vuoden kokemusten perusteella.

2.1 VKK-Metro-hanke

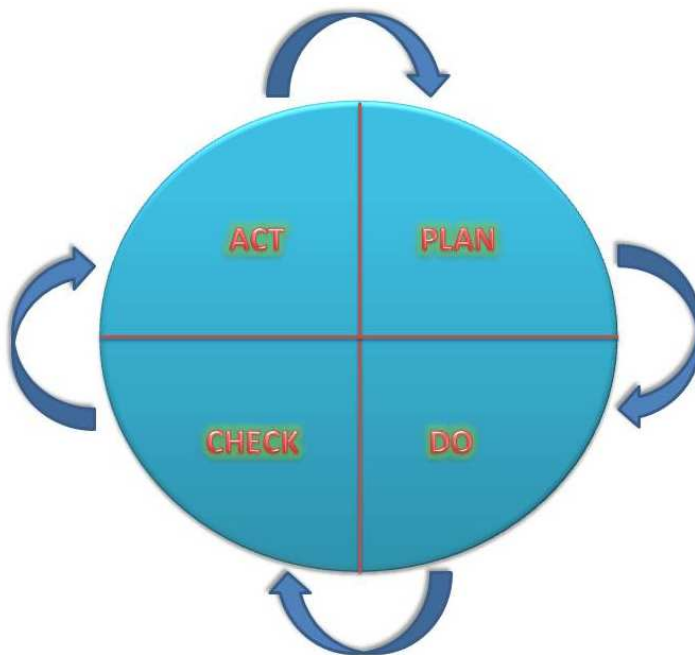
Pääkaupunkiseudun kuntien välistä yhteistyötä päivähoidon piirissä on kehitetty jo vuodesta 2004 lähtien pääkaupunkiseudun osaamiskeskus SOCCA:n toimesta. Tällöin toiminta oli lähinnä yhteistyötä hankkeiden, verkostojen, koulutuksen ja työryhmien muodossa. Vuonna 2006 kehittäminen tarkentui Helsingin seudun päiväkodeissa, kun suoritettiin tutkimus, jonka tarkoituksena oli kartoittaa päiväkotien käyttämiä arviointistrategioita, arviointimenetelmiä, arviointikäytäntöjä ja arvioinnin kohteita. (VKK-Metro. Varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkö 2010.)

Tästä muodostui vuosien 2007 - 2009 VKK-Metro-hanke, jonka keskeisimpänä tavoitteena on varhaiskasvatuksen työntekijöiden liittäminen tutkimustyöhön edistämään päivähoiton muuntautumista. Yhteistyötahoja VKK-Metrolla on monia. Esimerkkeinä mainittakoon pääkaupunkiseudun kunnat Espoo, Helsinki, Vantaa ja Kauniainen, pääkaupunkiseudun osaamiskeskus SOCCA, Helsingin yliopisto, ammattikorkeakouluja sekä muita oppilaitoksia ja useat varhaiskasvatuksen kehittämis- ja yhteistyörakennetta kehittävät hankkeet. Jakson 2007- 2009 aikana pääteemoja oli kaksi: 1. Suunnitella ja käynnistää kehittämisyksikkö, joka toimii pääkaupunkiseudun neljän kaupungin alueella. 2. varhaiskasvatuksen käytännöstä lähtevästä käytäntö- ja kehittämistutkimuksesta ja sen edistämisestä tehdään kehittämisyksikön pysyvää työtä. (VKK-Metro. Varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkö 2010.)

Pääkaupunkiseudulla neljän kaupungin alueella päivähoito ja varhaiskasvatus koostuvat noin 450 päiväkodista sekä 38 000 lapsesta. Hankkeen ensimmäiset tutkimuksen ja kehittämisen teemat ovat varhaiskasvatustyön havainnointi, dokumentointi ja arviointi sekä monikulttuurisen varhaiskasvatuksen kehittäminen pääkaupunkiseudulla. Jaksolla 2009- 2011 VKK-Metro-hankkeen toiminta keskittyy seuraaviin kohtiin: 1. Lasten ja heidän vanhempiansa osallisuuden vahvistaminen. 2. Alueellisten moniammatillisten yhteistyömallien kehittäminen lasten syrjäytymisen ehkäisemiseksi (esim. neuvola, lastensuojelu, koulu). 3. Tutkimuksen ja arvioinnin yhdistäminen osaksi arjen kehittämistyötä. (VKK-Metro. Varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkö 2010.)

2.2 Demingin laatuympyrä

VKK-Metro-hanke on muokannut Demingin laatuympyrästä yhteistyöpäiväkodeille niin sanotun pääkaupunkiseudun mallin. Demingin laatuympyrä on alun perin neljään osaan jaettu ympyränmuotoinen piirakkamalli, jonka neljä kohtaa seuraavat toinen toistaan. Alun perin ympyrän osat muodostuivat Demingin laatuympyrän mukaan sanoista plan, do, check ja act, eli suunnittele, tee, tutki ja toimi. Neljännen vaiheen, eli toimintavaiheen jälkeen siirrytään takaisin suunnitteluun, jolloin kierros alkaa alusta. Näin tulisi myös yhteistyöpäiväkotien toteuttaa toimintaansa, eli pienin askelin pieniä muutoksia tehden jatkuvasti ympyrää pyörittäen. VKK-Metron pääkaupunkiseudun päiväkodeille rakentama Deming-malli on muokattu lomakkeeksi jossa vaiheet ovat funtsaa, veivaa, tsekkaa ja duunaa. Lomake on nimetty ”Snadit stepit - pienin askelin” -lomakkeeksi. (Mäkitalo, Ojala, Venninen ja Vilpas 2009, 51 - 55.)

Kuvio 1. Demingin laatuympyrä (Mäkitalo ym. 2009, 53)

Funtsaus- eli suunnitteluvaiheessa muodostetaan yksityiskohtainen suunnitelma pienestä kehittämiskohteesta, pienestä askeleesta. Lomakkeeseen määritellään nykytila, muutos sekä muutoksen toteutussuunnitelma. Toisessa vaiheessa, veivaamis- eli tekemisvaiheessa ryhdytään toteuttamaan suunnitelmaa käytännössä. Toteuttamisesta seuranneet tulokset ja niistä muodostetut johtopäätökset kirjataan lomakkeelle. Kuvataan miten suunnitelma toteutui, minkälaisia haasteita tai ongelmia ilmeni toteutuksen aikana ja tapahtuiko sen aikana jotain odottamatonta? Tsekkauksen eli arviointivaihe on tulosten arviointiin käytettävää aikaa. Verrataan muutosta nykyhetkeen, tarkastellaan edettiinä, kuten suunniteltiin ja jätettiinä jotain pois sekä mitä kierroksesta opittiin. Kierroksen päättävä vaihe kulkee nimellä duunaa eli paranna. Ennen ympyrän sulkeutumista, ja uuden kierroksen aloittamista tehdään vielä johtopäätökset kokeillun muutoksen perusteella hyvistä ja huonoista asioista. Seuraavaan kierrokseen valmistaudutaan miettimällä, mitä kokeillaan seuraavaksi. (Mäkitalo ym. 2009, 54.)

Kaikki vaiheet dokumentoidaan Snadit stepit -lomakkeelle niille kuuluviin osioihin. Laatuymyrän tekemät kierrokset ovat siis toisiinsa sitoutuneita, eivät kokonaan omiaan, toisistaan eriyviä pyörähdyksiä. Kierroksen tarkoitus on kehittää toimintaa antaen seuraavalle kierrokselle enemmän ja enemmän vaihtoehtoja, näkökulmia, aineistoa sekä lähtökohtia kehittää toimintaa entisestään. (Mäkitalo ym. 2009, 52 - 53.) Ks. Liite 1 Snadit stepit -lomake.

2.3 Tutkimuspäiväkodin kehittämistehtävä

Tutkimuspäiväkodin kehittämistyön pääkohteet olivat lasten ja vanhempien osallistaminen ja osallisuuden syventäminen päiväkodin arjessa. Tavoitteena oli, että perheet kokisivat lapsensa ja heidän äänensä tulevan kuulluksi ja näkyväksi päiväkodin arjessa. Lasten arjen päiväkodissa pitäisi tulla tutuksi kaikille vanhemmille. Varsinkin monikulttuuristen perheiden mukaan saaminen päiväkodin arkeen oli tärkeä kehittämisen osa-alue tutkimuspäiväkodissa. Tavoite oli, että lasten kotoa tulisi enemmän viestiä päivähoitoon. Lisäksi pyrkimyksenä oli kehittää vanhempien ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta sekä madaltaa vanhempien kynnystä osallistua lapsen päivään päiväkodin tiloissa. Esimerkiksi vanhemmat voisivat lasta kotiin haikiessaan varata aikaa pelin pelaamiseen lapsensa kanssa päiväkodin tiloissa. (Huovinen 2010.)

Ennen hankkeen aloittamista henkilökunnalle oli toteutettu VKK-Metro-hankkeen toimesta kysely ”Jos olisi ihanne-päiväkoti” sekä työorganisaatiota (opettajat, hoitajat, päiväkodin johtaja ja työyhteisön VKK-Metro-ohjaaja) haastateltiin VKK-Metro-hankkeen kehittävän lastentarhanopettajan toimesta. Tutkimuspäiväkodilla oli VKK-Metrosta ohjaaja, jonka rooli määrittyi tarkemmin haastattelun aikana. Työntekijöiden näkemyksiä ja toivomuksia kuultiin ohjaajan roolista, ja ohjaaja itse kertoi ajatuksistaan hanketta ja kehittämistyötä kohtaan.

Sama tehtiin myös päiväkodin johtajalle hankkeen etenemisen ja ryhmin tarvitseman tuen näkökulmasta. Muuten haastattelun kysymykset koskettivat päiväkotiyhteisön motivaatiota ja tavoitteita ryhtyä hankkeeseen sekä työyhteisön toimintaa yleisesti, ilmapiiriä, uhkakuvia sekä heikkouksia ja vahvuuksia. (Huovinen 2010.)

Myös vanhemmat huomioitiin alkukartoituksessa. Tutkimuspäiväkodin kehittämiskohteena on vahvasti vanhempien osallistaminen päiväkodin arkeen. Kartoituksen tämä osuus edesauttoi kehittämisen aloittamista sekä selkeytti viitekehystä jossa toimittiin, sen odotuksia ja rajoja. Päiväkodin henkilökunta haastatteli vanhempia osallisuuden ja osallistamisen tiimoilta. Vastauksia he saivat 14:lta vanhemmalta ja kysymykset olivat niinkin yksinkertaisia, kuin miten ymmärrät käsitteet ”osallisuus” ja ”osallistaminen” joskin vastaaminen ei välttämättä ole niinkään helppoa, mikäli vastaajalla ei ole asiasta minkäänlaista kokemusta. Vääriä vastauksia ei siten ollut, vaan pyrkimys oli saada yleiskuva vanhempien ajatuksista. Päiväkodissa omaa projektiaan työstäneet ammattikorkeakouluopiskelijat toteuttivat samantyyllisen vanhemmille suunnatun haastattelun liittyen kulttuuriin ja perheiden osallisuuteen. He haastattelivat yhteensä 12:ta vanhempaa. Nämä tiedot antoivat päiväkodille tukea ja informaatiota siihen, miten osallistaminen ja osallisuus mielletään sekä vanhempien että henkilökunnan keskuudessa. (Huovinen 2010.)

Kehittäminen toteutettiin johdantoluvussa ilmi tulleen Snadit stepit -menetelmän kautta neljän ryhmän toimesta. Tarkoituksena oli pyöräyttää neljästä osasta muodostuva pallo kuusi kertaa ympäri. Ensimmäinen kerta toimi ns. harjoittelukertana, ja se toteutettiin keväällä 2010. Seuraavien kolmen pyöräytyksen ajankohdaksi valittiin syksy 2010 ja viimeiset kaksi tulitisiin toteuttamaan keväällä 2011. Yhdelle kierrokselle oli varattu aikaa noin kuukauden verran, ja sinä aikana ympyrän tulisi pyörähtää kerran ympäri. (Huovinen 2010.)

VKK-Metro-hankkeen prioriteettina on siis tukea ja kannustaa pääkaupunkiseudun päiväkoteja kehittämään ja muokkaamaan toimintaansa entistä miellyttävämmäksi ja tehokkaammaksi niin asiakasryhmää, kuin työyhteisöäkin kohtaan. Hankkeen toimintamenetelmiä voidaan tarkastella työn kehittämisen teorian valossa. Minkälaisia yhteyksiä löytyy yleiseen työnkehitykseen yksityisissä yrityksissä, mitä samankaltaisia ilmiöitä ja haasteita on lupa odottaa.

Opinnäytetyö sisältää tutkimuspäiväkodin ryhmien havainnointia. Etenkin tarkastellaan sitä, miten ryhmien kasvatusvastuulliset kehittävät toimintaansa VKK-Metro-hankkeen puitteissa. Opinnäytetyössä havainnoidaan toimintaa VKK-Metro-hankkeen ja työn kehittämisen teorian sekä tavoitteiden näkökulmasta. Kuinka hankkeen tavoitteet ja annetut välineet toteutuvat käytännössä? Miten ne linkittyvät työn kehittämiseen yleisesti? Onko paljon yhtäläisyyksiä tai onko jotain kenties jätetty huomioimatta? VKK-Metro-hanke on Laurea-ammattikorkeakoulun yhteistyötaho ja on yhtenä hankkeena voimaannuttavan työn tutkimus- ja kehittämislinjalla.

Opinnäytetyö on osa voimaannuttavan työn tutkimus- ja kehittämislinjan toimintaa.

2.4 Tutkimuskysymykset ja toteutus

Päiväkodin kehittämiskohde oli lasten ja vanhempien osallistamisen ja osallisuuden syventäminen päiväkodin arjessa. Päiväkoti pyrki kehittämään kohdettaan neljässä eri ryhmässä Snadit stepit - pienin askelin -lomakkeen avulla. Kehittäminen toteutettiin VKK-Metro-hankkeen aloitteesta innostaa pääkaupunkiseudun päiväkoteja kehittämään toimintaansa, ja tuottamaan sen ohella uusia, kehittyneitä toimintamalleja.

Tutkimuskysymys rakentuu VKK-Metron Snadit stepit -mallin ympärille. Tutkimuspäiväkodin koko kehittäminen perustuu sen käyttämiseen, joten havainnointi painottuu nimenomaan lomakkeen käytön havainnointiin. Havainnoinnin tukena käytettiin VKK-Metron aikaisempia kokemuksia ja muiden tutkimuspäiväkotien tuloksia. Tutkimuskysymys on seuraava:

1. Miten VKK-Metro-hankkeen Snadit stepit -malli toteutuu tutkimuspäiväkodin kehittämistyössä?

Tutkimuskysymyksen tueksi pyrkimyksenä on saada vastauksia seuraaviin alakysymyksiin:

- Miten ryhmät poikkeavat toisistaan kehittämisessä?
- Millaisiin kehittämistehtäviin Snadit stepit soveltuvat?

Tutkimuspäiväkoti toteutti Snadit stepit -lomakkeen avulla kehittämiskohteitaan neljän ryhmän voimin. Jokainen ryhmä valitsi omat kehittämiskohteensa, jota lähteä pienin askelin kehittämään. Tutkimuspäiväkoti aikoi pyöräyttää Snadit stepit -lomaketta apuna käyttäen laatuympyrän yhteensä kuusi kertaa läpi. Ensimmäinen kerta toimi keväällä 2010 niin sanottuna harjoituskertana. Tarkoituksena oli lähinnä harjoittaa työyhteisö käyttämään laatuympyrää. Seuraavat kolme toteutusta tapahtuivat syksyllä 2010, ja tuo aika oli opinnäytetyön aineiston keruun osalta ratkaiseva vaihe. Myös kevään 2010 työskentelystä saatiin myös jonkin verran aineistoa opinnäytetyötä varten.

Keväällä 2010 alkoi yhteistyö keskustelulla tutkimuspäiväkodin johtajan kanssa. Aikaisemmin tuotettua materiaalia luovutettiin opinnäytetyön käyttöön ja opinnäytetyön tekijät pääsivät tutustumaan ryhmien keväisten harjoitusaskelten tekoon niiden loppuvaiheessa sekä ottivat osaa VKK-Metron päiväkodin työyhteisölle järjestämään tapaamiseen. Samassa tilaisuudessa päiväkodin johtaja kävi tarkemmin läpi, miten laatuympyrän pyöritys käytännössä syksyn ai-

kana toteutuu. Lähinnä keskustelu oli aikatauluihin liittyvää. Sovittiin, että ryhmien tiimipalaverit, joissa kehittämiskohde suunnitellaan, pidettäisiin parin päivän sisällä siten, että osallistuminen mahdollisimman moneen onnistuisi.

Yhteen askeleeseen varattiin aikaa 4-5 viikkoa. Havainnointi tapahtui tiimipalavereissa sekä uudistuksen arkeen istuttamista seuraamalla. Tämän vuoksi havainnointimenetelmäksi valittiin osallistuva havainnointi.

3 Osallisuus varhaiskasvatuksessa

Tutkimuspäiväkodin tavoitteena on edistää lapsen ja vanhemman osallisuutta päiväkodin arjessa. Osallisuutta tulee siten tarkastella niin lapsen kuin aikuisenkin näkökulmasta. Tulevissa luvuissa esille nousee, miten varhaiskasvatuksessa osallistuminen ei ole ainoastaan lastentarhanopettajan ja lastenhoitajan tehtävä. Arkeen osallistuu aktiivisesti lapsi, ja myös tämän vanhemmat. Työntekijöiden tehtävänä on kannustaa niin lapsia kuin aikuisiakin mukaan toimintaan, sen suunnitteluun ja toteutukseen.

3.1 Lapsen osallisuus arvioinnissa ja suunnittelussa

Toiminnan suunnittelu ja pedagogiikan arviointi ei ole pelkästään opettajan tehtävä, vaan siihen osallistuvat aikuiset ja lapset yhdessä ja kyseessä on prosessi. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen päämäärissä olennainen seikka on se, että lapsi on mukana. Lapsi voi hyvin, kun hänen näkemyksiään ja tarpeitaan kunnioitetaan ja ne huomioidaan kasvatuksen ja opetuksen suunnittelussa. Lapsi tuntee olevansa oman toimintansa ohjaaja ja aktiivinen osapuoli, kun hänen itsenäisyytensä vähitellen lisääntyy. (Heikka, Hujala, ja Turja 2009, 81.)

Lapsen osallisuutta arvioinnissa ja suunnittelussa korostetaan varhaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään, että kasvattajien tulee ottaa huomioon lapsen mielipide omassa toiminnassa. Lasten ja vanhempien tekemä toiminnan arviointi on osa jatkuvaa varhaiskasvatuksen kehittämistä. (Heikka ym. 2009, 81.)

3.2 Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa

Vanhempien osallisuus helpottaa löytämään lapsen oppimiseen ja kehitykseen myönteisesti vaikuttavat tekijät. Näitä tekijöitä voidaan hyödyntää opetuksen perustana. Osallisuus mahdollistaa kasvatukselle demokraattisen arvopohjan toteutumisen. Vanhempien osallisuus mahdollistaa myös lasten kasvun ja kehityksen uhkien tiedostamisen käytännössä sekä auttaa

mahdollisesti ohjaamaan tarvittavan tuen piiriin. Vanhemmat ovat tärkeä tiedonlähde lasten elämäkokemuksia, kiinnostuksen kohteita ja edistystä koskien. Osallisuuden myötä vanhemmilta saatu tieto auttaa lapsen arvioinnin ja kehityksen suunnittelemisessa. Varhaiskasvatushenkilöstön ja vanhempien yhdessä tekemä arviointi tukee lapsen kehitystä ja oppimista sekä päiväkodissa että kotona. (Heikka ym. 2009, 101.)

Kasvatuksellinen kumppanuus toteutuu silloin, kun sekä vanhemmat että pedagogi yhdessä osallistuvat lapsen oppimisen arviointiin ja kasvatuksen ja opetuksen suunnittelemiseen. Yhteinen arviointi toimii pohjana kasvatuksen tavoitteiden ja päämäärien sopimiseen. Vanhemmat kokevat yleisesti, että varhaiskasvatuksen ammattilaisilta saatu tieto on merkityksellistä. Vanhempien osallisuus tarkoittaa sitä, etteivät he ole vain passiivisia tiedon vastaanottajia, vaan aktiivisia osallistujia arvioinnissa ja lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelussa. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ei rajoitu vain kasvatuskeskusteluihin, vaan siihen sisältyy päivittäiset kohtaamiset lasta tuodessa ja hakiessa. (Heikka ym. 2009, 101.)

Vanhempien valmiudet suunnitella lastensa kasvatusta ja opetusta vaihtelevat. Joillekin vanhemmista osallistumisen suunnittelu on tärkeää ja he odottavat varhaiskasvatukselta laadukasta sisältöä ja pedagogiikkaa. Joidenkin vanhempien mielestä päiväkodissa tehtävä varhaiskasvatus ja suunnittelu on pedagogien vastuulla. Pääosin vanhemmat kuitenkin kokevat päiväkodin ja kodin välisen yhteistyön tärkeänä. (Heikka ym. 2009, 102.)

3.3 Osallistuminen kehittämistoimintaan

Kehittämistoiminta nähdään ennen kaikkea sosiaalisena prosessina. Siinä edellytetään ihmisiltä aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta. Osallistumisen perustana on dialogi, sen avulla kehittämistoiminnan eri osapuolet pystyvät tarkastelemaan avoimesti toiminnan perusteita, toimintatapoja sekä tavoitteita. Kehittämistoiminta nähdään hyötyä tuottavana tekijänä asiakkaiden, työntekijöiden sekä sidosryhmien osallistuessa. Yhteistyökumppanien osallistuminen lisää sitoutuneisuutta kehittämiseen. Kehittämistoimintaan liittyvillä henkilöillä on oikeus osallistua. (Toikko & Rantanen 2009, 89 - 91.)

Osallistava toiminta nähdään siten, että se etenee osallistujien ehdoilla, eikä vain ohjaajan tahdon mukaan. Osallistamisen mielletään johtavan omaehtoiseen osallistumiseen. Osallistamisessa tarjotaan mahdollisuuksia, kun taas osallistumisessa mahdollisuuksia hyödynnetään. (Toikko & Rantanen 2009, 90 - 91.)

4 Työn kehittäminen

Työn kehittäminen toimii opinnäytetyön keskeisenä viitekehyksenä. Se antaa tukevan teoriapohjan tarkastella kehittämistyön etenemistä sekä käytössä olevia toimintamalleja. Tässä Luvussa määritellään työn kehittämisen teoriaa kirjallisuutta tukena käyttäen. Tarkastellaan työn kehittämistä yksilön-, työyhteisön- ja koko organisaation kannalta. Teoriaosassa määritellään erilainen kehittämistyötä käsittelevän malli, oppivan organisaation kehittämismalli. Työn kehittämisen mallien toiminnan ymmärtäminen sekä niiden kokonaisuudeksi muodostuvien osien löytäminen helpottaa teorian peilaamista VKK-Metro-hankkeen teoreettiseen viitekehykseen ja antaa välineitä ryhmien toiminnasta muodostuvan aineiston analyysiin.

4.1 Miksi työtä tarvitsee kehittää?

Ritva Ranta kirjoittaa teoksessaan (2005, 9), että kehittämistyön tärkeä osa on henkilökohtaisen kehittymisen ja organisaatiokehittämisen linkittyminen toisiinsa muodostaen yhteisen prosessin. Näiden kahden tekijän linkittyminen saa aikaan hyvinvointia kaikkien osapuolten hyötyessä. Hyvinvoinnin lisääntyessä, työyhteisön ilmapiiri kasvaa, motivaatio työhön paranee ja työmenetelmät kehittyvät. Toimintatavasta muodostuu pikkuhiljaa arkista jatkuvan kehittämisen muuttuessa rutiininomaiseksi käytännöksi. Teoksessa ”Yhdessä onnistumme” Merja Mäkisalo (2003, 19 - 20) kertoo työntekijän työkyvystä, siitä mitä siihen kuuluu. Määrittelyssä hän mainitsee fyysiset ja psyykkiset ominaisuudet sekä niiden merkityksen jaksamiseen. Hän mainitsee toiseksi merkittäväksi työkykyyn liittyväksi osaksi työntekijän kyvyn tehdä ja kehittää omaa sekä työyhteisön toimintaa. Työkyky on taito sopeutua ja kehittyä työn vaatimusten ja muutosten mukana sekä nähdä työnteko kokonaisuutena ja itsensä sen osaksi. Urpo Saralan (2000, 21) mainitsema oppimiskyvyn välttämätön edellytys kehittämiskyvyn toteutumiseen tukee Mäkisaloon määritelmää työkykyisestä persoonasta.

Ranta (2005, 11) mainitsee kehittämisen tarpeen kasvaneen viimeisen vuosikymmenen aikana. Paine kehittää ja kehittyä on maailmanlaajuinen ilmiö. Se ilmenee niin bisnesmaailmassa kuin sosiaali- ja terveysalallakin, ja se näkyy ja tuntuu niin suurissa kuin pienissä yrityksissä. Rahallista voittoa hakevissa yrityksissä ei riitä paikallaan pysyminen, vaan vauhdin ylläpitäminen on välttämätöntä. Tämän voi todeta pätevän yhtäläillä valtion kansalaisilleen tarjoamiin palveluihin, mm. terveydenhuoltoon ja koulutukseen. Varsinkin tämän hetkisessä taloudellisessa tilanteessa tasapainoilu vähentää koko ajan työntekijöitä asiakaskunnan kuitenkin kasvaessa normaalia vauhtia. Työmenetelmiä on pakko kehittää ja etsiä uusia polkuja toteuttaa riittävän laadukasta toimintaa. Ranta (2005, 12) toteaa paikallaan pysymisen olevan taantumista, riippumatta yrityksen koosta tai alasta.

4.2 Yksilö kehittyvässä työyhteisössä

Edellisessä luvussa viitattiin Mäkisaloon (2003, 19 - 20) määritelmään työkykyisestä työntekijästä, että se vaatii itsensä näkemisen osana työyhteisöä. Mikäli yksilö tai useampi yksilö ei ole motivoitunut muutokseen ja valmis sitoutumaan sen kehittämiseen, toteaa Meri Virtapuro (Sundvik 2006, 119) sitä kutsuttavan työntekijöiden muutosvastarinnaksi. Hän kuitenkin pohdii, olisiko kyseessä varsinaisen muutoksen vastustamisen sijaan enemmän kyse ihmisille luonteenomaisesta reaktiosta uudessa tilanteessa, epätietoisuudesta tulevaan. Muutos lähtee usein johtajasta, jolloin vastakkainasettelua johdon ja henkilökunnan välillä saattaa syntyä epävarmuuden vuoksi. Virtapuron (Sundvik 2006, 119) mukaan niin johdolla kuin työntekijöilläkin on kuitenkin sama motiivi, joka on säilyä hengissä ja turvata tulevaisuus. Hän uskoo tämän tavoitteen selväksi tekemisen, siten että kaikki osapuolet sen ymmärtävät, helpottavan tilanteen hyväksymistä jolloin lähtöasetelmat kehittämistyölle ja sitä kautta muutokselle paranevat.

Kehittämistyötä tehtäessä kaikista parhaimpaan tulokseen päästään, kun koko työyhteisö on mukana kehittämässä. Nyky-yhteiskunnassa koko organisaation mukana olo kehittämistoiminnassa nähdään joiltain osin jopa välttämättömänä positiivisen lopputuloksen saamiseksi. Esimerkiksi oppivan organisaation mallissa ajatellaan näin. Opinnäytetyössä oppivan organisaation toimintamalli on vaikuttava tekijä tutkittaessa kehittämistoimintaa. Oppivan organisaation mallin vaikuttavuus tulee siitä, että sen toimintamalli kohtaa monelta osin myös VKK-Metrohankkeen teoriaa ja tukee käytettäviä menetelmiä. Mäkisalo (2003, 49 - 51.)

Mäkisalo (2003, 49 - 51) kertoo, että oppivan organisaation toimintamalli korostaa kehittämisen luovan aina myös oppimista. Hän sanoo oppimisen mahdollistuvan käytännössä kokeilujen, uudistuksellisuuden ja yhteistyön edistämällä, omien sekä yhteisten kokemusten reflektiolla ja muiden kokemuksista sekä menetelmistä oppimalla. Mäkisalo mainitsee myös, että kaikki työyhteisön jäsenet ovat tasavertaisia ja aktiivisia osallistujia. Työyhteisön kaikki tekijät ovat alansa asiantuntijoita, ja näin ollen kaikilla on siis jotain annettavaa koko yhteisölle. Tärkeitä myönteisiä kykyjä yhteisössä toimimisessa ovat erilaisuuden sietäminen ja arvostaminen. Oppivan organisaation malliin tukeutuvasta Saralan teoksesta (2000) löytyy nämä samat oppivan organisaation arvot. Lisäksi Sarala mainitsee (2000, 30), että jatkuvaan kehittämiseen ja uusiutumiseen tarvitaan oppimisen mahdollisuuksia ja haasteita henkilöstölle. Nämä kulkevat käsi kädessä, ja kuten aikaisemmin kävi ilmi, kehittäminen tuottaa aina oppimista ja oppiminen syntyy haasteista.

Pikka-Maaria Laine kirjoittaa Lilli Sundvikin toimittamassa teoksessa (2006, 181 - 184) työyhteisön kehittämisestä liiketoiminnan pohjalta. Hänkin nostaa koko organisaation, sen kaikkien jäsenten merkityksen korkealle kehittyvässä ja menestyvässä yrityksessä. Laine (Sundvik

2006, 183) toteaa liiketoiminnallisessa yrityksessä muutostyön ja kehittämisen lähtevän esimiehen aloitteesta, ja jakaa kehittämisprosessin kolmeen eri vaiheeseen. Kehittämistyössä strategian laatiminen on ensiarvoisen tärkeää. Vaiheet käsittävät strategian viestimisen, vaiheiden määrittelyn sekä prosessin käynnistämisen. Laine (Sundvik 2006, 184 - 185) toteaa vielä kehittämistyön olevan esimiesten sekä alaisten yhteinen prosessi, ja se on osa luonnollisesti tehtyä työtä. Muu toiminta ei siis lakkaa kehittämisen johdosta, vaan ne toimivat rinnan toinen toistaan ruokkien.

4.3 Lähtötaso

VKK-Metro-hankkeessa kehittämistä toteuttamaan lähdetessä kartoitetaan ensin lähtötaso. Ennen suunnitelman teon aloitusta määritellään kehitettävän kohteen lähtötilanne, sen jälkeen tavoitetaso ja suunnitelma miten siihen päästään. Ranta toteaa teoksessaan (2005, 43) seuraavaa ”Kehittämiprojektin lähtökohtana on olemassa olevan rakenteen tiedostaminen ja sen jälkeen uuden mallin luominen. Organisaation tämän hetken tilanne analysoidaan tarkkaan, jolloin tiedetään, missä todellisuudessa mennään”. Hän mainitsee myös, että kehittämisen onnistumiseen vaikuttaa olennaisesti sen hetkisen tilanteen arvioinnin realistisuus. Tämä määritelmä kehittämistyön aloittamisesta kohtaa VKK-Metro-hankkeen näkemyksen täydellisesti.

Virtapuron (Sundvik 2006, 145 - 146) mukaan muutosprosessin päävaiheita on viisi. Hänen aloituksensa poikkeaa hitusen VKK-Metron ja Rannan vastaavista. Ensimmäisenä vaiheena Mäkisalo näkee suunnitteluvaiheen, johon sisältyy mm. aikataulutus, yhteistyötahojen valinta sekä työstämisen vaiheiden suunnittelu yhdessä toimijoiden kanssa. Virtapuro näkee lähtötilanteen kartoituksen tulevan vasta seuraavassa vaiheessa, eli valmisteluvaiheessa. Toisessa vaiheessa määritellään myös tavoitteet, menetelmät ja aihealueiden painopisteet tarkemmin. Kolmas vaihe on työstämisen vaihe, jossa katsotaan lähtötilannetta tarkemmin ja luodaan katsaus muutoksen tavoitteisiin, eli tavoitetasoon. Tässä luodaan myös teoriapohjaa työlle. Neljännessä vaiheessa toteutetaan suunniteltu ja viidettä kutsutaan seurantavaiheeksi. Jokainen vaihe on noin kuukauden mittainen, lukuun ottamatta suunnitteluvaihetta, johon saattaa upota Virtapuron mukaan kolmekin kuukautta. (Sundvik 2006, 145 - 146.)

Vaikka Virtapuron esittelemässä mallissa suunnittelu edeltää alkukartoitusta, käy päävaiheiden tiivistelmästä kuitenkin ilmi, miten vasta lähtötilanteen kartoituksen jälkeen suunnitelman tavoitteet ja perustelut jäsentyvät. Toimintamallia käytettiin Patentti- ja rekisterihallituksen yritys- ja yhteisölinjan asiakas- ja tietopalveluprosessissa toteutetussa toiminnan uudelleen organisoinnissa. Erikseen valittu työryhmä valitsi Psykologitoimisto Cresco Oy:n tukemaan muutosprosessin vaiheiden läpikäymisessä, ja vaiheet sekä tulokset ovat luettavissa

Virtapuron artikkelista (Sundvik 2006).

Rannan (2003, 69) lähtötason määrittelyä seuraavat vaiheet, tavoitteen määrittely, suunnitelma sen toteuttamiseksi sekä tavoitteen purkaminen sopivan kokosiin osiin tukee myös osiltaan VKK-Metron toimintatapaa. Ranta kehottaa rajaamaan aiheen selkeäksi niin tavoitteen, kuin prosessinkin osalta. Hän myös pilkkoi tavoitteen pienempiin osiin, pieniin askeliin niin kuin VKK-Metro asian ilmaisee. Tavoitteen saavuttamiseksi edetään pienin askelin, joka askelta erikseen arvioiden ja kehittäen.

4.4 Kehittämisprosessi

Toikon ja Rantasen (2009, 56) mukaan kehittämisen prosessi koostuu viidestä eri vaiheesta. Ne ovat perustelu, organisointi, toteutus, levittäminen ja arviointi. Näihin kehittämistoiminnan tehtäväkokonaisuuksiin tulee paneutua laajasti ja perusteellisesti.

Perusteluilla otetaan kantaa siihen, että miksi ja mitä kehitetään. Perustelu tarkoittaa sitä, että toiminnan lähtökohdat määritellään. Olennaisin asia perustelussa on tuoda esille Toikon ja Rantasen mukaan (2009, 57) ”Miksi jotakin pitää kehittää juuri nyt?” Perustelu kehittämistyöhön tukeutuu yleensä johonkin ongelmaan tai visioon. Lähtökohtana onkin usein jokin ongelma. Visio taas on tulevaisuuden ihannekuva. Vision tehtävänä on motivoida ihmisiä toimimaan, mutta usein ongelmat saavat ihmiset todella tekemään kehittämistyötä. Dynaamisen kehittämistyön nähdään rakentuvan sekä ongelmien että visioiden varaan. Sitä helpompaa kehittämistoiminnan toteuttaminen on, mitä perusteellisemmin kehittämisen tavoite voidaan määritellä. Kehittämisen tulisi olla siis mahdollisimman konkreettista, jopa yksinkertaista. Hyvä kehittämistoiminnan perustelu ottaa kantaa kehittämisen yleiseen merkittävyyteen. (Toikko & Rantanen 2009, 56 - 57.)

Organisoinnin nähdään perustuvan asetettujen tavoitteiden hyväksymiseen ja virallistamiseen. Yleisesti ottaen kehittämistoiminnalta edellytetään organisaation johdon hyväksyntää, työyhteisön yhteistä käsittelyä sekä yhteistyötahojen informointia. Kehittämistyö voi kohdistua myös yksittäiseen työntekijään, jolloin se ei välttämättä edellytä laajaa työyhteisön hyväksyntää ja virallistamista. Kehittämisen organisointi on käytännön toteutuksen suunnittelemista ja valmistelemista. Toiminnan tavoitteen nähdään muodostavan organisoinnille lähtökohdan. Organisointiin yleensä kuuluu myös niiden resurssien määritteleminen, joilla pyritään tavoitteisiin. Organisoiminen on siis toimintasuunnitelman tekemistä. Siinä on pyrkimyksenä määritellä kehittämistyön kohde ja tavoite mahdollisimman konkreettisesti. (Toikko & Rantanen 2009, 58 - 59.)

Toteutusvaihe muodostuu ideoimisesta, priorisoimisesta, kokeilemisesta sekä mallintamisesta. Ideoinnissa voidaan laajentaa näkökulmia ja tarkastella kehittämistä eri näkökulmista. Pääasia on se, miten asetettu tavoite on mahdollista saavuttaa. Kehittämisessä on priorisoitava asioita, kaikkea ei ole mahdollista toteuttaa. Työyhteisön kehittäminen sisältää mm. oman työn jäsentämisen, uusien työtapojen kokeilemisen sekä organisaatorakenteen uudistamisen. Toteutus kohdistetaan yleisesti ottaen johonkin tiettyyn kohteeseen työyhteisössä. (Toikko & Rantanen 2009, 59 - 60.)

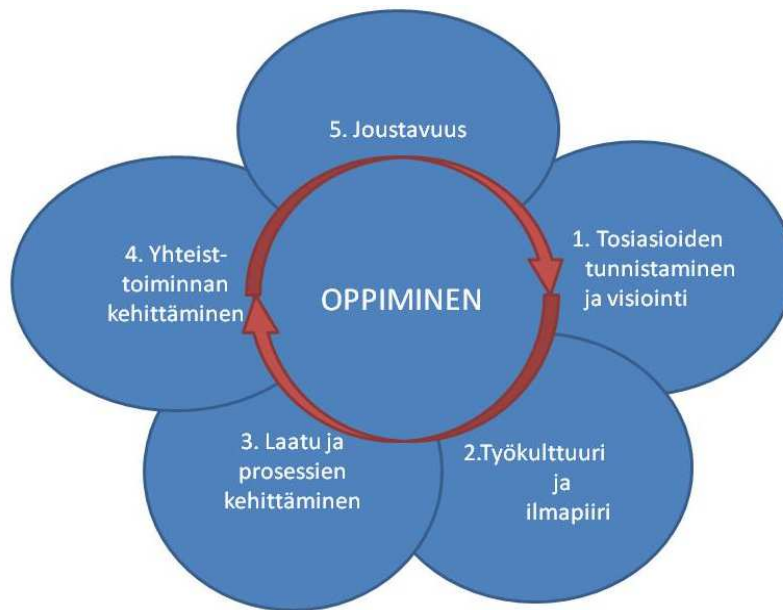
Arvioinnin tehtävä on kehittämistoiminnan prosessin suuntaaminen. Eli tavoite on tuottaa tietoa, joka ohjaa kehittämisprosessia. Arviointivaiheessa pohditaan kehittämisen perustelua, organisointia ja toteutusta. Prosessiarvioinnissa saadaan näkyväksi kehittämistoiminnan tavoitteiden ja keskeisten toimintatapojen muutosmahdollisuudet. Arvioinnissa tuodaan esille toiminnan onnistumiset ja epäonnistumiset. Arvioinnin tulee tuoda uutta tietoa asiasta, jota kehitetään. Keskeistä on tavoitteiden arviointi. Arviointi voidaan suorittaa joko sisäisesti tai ulkoisesti. Sisäisessä arvioinnissa arviointia suorittaa kehittämistoimintaan itse osallistuva henkilö, kun taas ulkopuolinen arvioija on yhteisön ulkopuolelta tuleva toimija. Sisäisellä arvioijalla vahvuuksina on hyvä kohteen tuntemus ja mahdollisuus saada monipuolisia aineistoja. Ulkopuolisen arvioijan vahvuudet ovat puolueettomampi ja tutkimuksen kannalta luotettavampi tarkastelunäkökulma. (Toikko & Rantanen 2009, 61 - 62.)

Toikon ja Rantasen mukaan (2009, 62 - 63) on mahdollista levittää tuloksia tuotteistamisen avulla. Tuotteistaminen terminä tarkoittaa sitä, että mallinnetaan jotakin tiettyä työmenetelmää tai -prosessia. Tulosten levittämisestä voidaan näyttää myös termiä valtavirtaistaminen. Tuloksia esitetään yleensä hankeseminaareissa ja hankeraporteissa.

4.5 Oppiva organisaatio

Oppiva organisaatio on yksi itseään kehittävän yrityksen toimintamalleista. Sarala (2000, 8) kertoo oppiva organisaatio- ajattelutavan keskeisen vaikuttajan olleen Peter Senge. Hän viittaa Sengen määritelmään oppivan organisaation tilasta, jossa osalliset kehittävät koko ajan kyvykkyyttään. Yhteistoiminnallisuus ja yhdessä oppiminen ovat avainsanoja. Oppivan organisaation prosessin kokonaiskuva muodostuu viidestä, kukan terälehtien muotoisen kuvion muodostavasta kehästä. Keskimmäisen sisällä on teksti ”oppiminen” ja sitä kiertävät viisi vaihetta ovat siihen linkittyneet. Oikealta ylhäältä lähdettäessä myötäpäivää kehää kiertämään, ensimmäisessä kehässä lukee ”Tosiasioiden tunnistaminen ja visiointi”, toisessa ”Työkulttuuri ja ilmapiiri”, kolmannessa ”Laatu ja prosessien kehittäminen”, neljännessä ”Yhteistoiminnan kehittäminen” ja viidennessä ”Joustavuus”.

Mäkisaloon (2003, 46) mukaan oppivan organisaation mallia toteuttavissa yrityksissä pyritään tehokkaaseen toimintaan, mutta tärkeitä on huomata, miten tehokkuus eroaa julkisella ja yksityisellä sektorilla. Yksityisellä sektorilla tulee toiminnan olla ensisijaisesti tuottavaa, kun taas esimerkiksi julkisessa terveydenhuollossa tarkastellaan vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden suhdetta. Tulosta pyritään tekemään, muttei vaikuttavuutta ja laadukkuutta madaltaen. Terveydenhuollon alalta Mäkisalo esittää tehokkaasta toiminnasta esimerkin lääkäristä, jonka vastaanotolla käy paljon potilaita tai tuottavasta vuodeosastosta, jos siellä pärjätään vähällä henkilöstömäärällä mahdollisimman paljon paikkoja täyttäen. (Mäkisalo 2003, 46.)

Kuvio 2. Oppivan organisaation peruselementit (Sarala 2000, 9)

Oppivan organisaation piirteisiin kuuluu kuten aikaisemmin mainittu että kaikki työyhteisön jäsenet ovat tasavertaisia toimijoita ja aktiivisia osallistujia, joilla kaikilla, on oman ammattitaitonsa tiimoilta kehittämistyölle annettavaa (Mäkisalo 2003, 49 - 51). Mäkisalo (2003, 55 - 60) nostaa vuorovaikutuksen roolin ensiarvoisen tärkeäksi kehittämistyössä. Lisäksi hän mainitsee menestyvän työyhteisön peruspilareiksi viisi kovaa ällää jotka ovat luovuus, leikkimielisyys, liike, lepo ja luottamus. Näistä esille nostettakoon etenkin luovuus sekä luottamus, jotka nousevat kehittämistyössä arvoon arvaamattomaan. Päiväkotimaailmassa arki on työntekijöiden osalta jatkuvasti luovaa toimintaa, kun päivittäin heittäytyy lasten maailmassa erilaisiin leikkeihin ja rooleihin. Näin ollen varhaiskasvatuksen työntekijöiden voisi kuvitella olevan kehittäjiä parhaasta päästä. Lasten luottamus tulee voittaa niin kuin myös työtovereiden ja lasten vanhempien. Luottamusta tulisi lisäksi ylläpitää, eikä suuriin virheisiin ole yksinkertaisesti varaa. (Mäkisalo 2003, 55 - 60.)

5 VKK-Metro-hankkeen teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön toinen keskeinen viitekehys on VKK-Metro-hankkeen teoreettinen viitekehys. Opinnäytetyössä peilataan ryhmien työskentelyä VKK-Metro-hankkeen ohjeisiin, etenkin Snadit stepit -kehittämiskeleiden toteutumista. Lisäksi tarkastellaan työskentelyä VKK-Metron edellisvuosien tuloksiin ja toimintamenetelmiin tutustuen sekä peilaamalla vielä työn kehityksen teoriaan, kuten suunnitelmassa on jo osin tehty. Tämän viitekehysten määrittelyssä ja toiminnan arvioinnin näkökulmassa käytetään vahvasti tukena VKK-Metron vuonna 2008 - 2009 tekemää julkaisua. ”Löytöretkellä omaan työhön. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa” on Anna-Riitta Mäkitalon ym. (2009) toimittama julkaisu, jossa kaikki kyseisen ajanjakson tutkimuspäiväkodit kertovat työskentelystään, tuntemuksistaan hanketta kohtaan sekä tuloksistaan. Lisäksi teoksessa on vankka teoriapohja tutkimuksen ja kehittämistyön haasteista varhaiskasvatustyössä.

5.1 Reflektio

Reflektio on oppimisen kannalta välttämätön väline. Se voidaan nimetä selkokielellä mietiskelyksi, harkinnaksi tai heijastukseksi. Jotta oppiminen toteutuisi laajimmillaan, edellyttää se teorian ja käytännön ymmärtämistä. Reflektiivisellä työotteella pyritään tietoisesti ymmärtämään opittua, eli oppiminen tapahtuu tietoisesti omaa toimintaa havainnoiden. Reflektion prosessissa oppija on aktiivinen toimija, joka rakentaa uutta tietoa tai uusia näkökulmia aikaisempaan tietoonsa. Tämä tapahtuu tarkastelemalla ja käsittelemällä uutta, kokemusten kautta opittua tietoa. (Mäkinen 2002.)

VKK-Metro-hankkeen kehittämistyöhön kannustamisen menetelmiin kuuluu vahva reflektiivinen työote. Reflektointia tulisi tapahtua oman toiminnan lisäksi muiden toimintaa kohtaan, mitä tehtiin, mitä jätettiin tekemättä, mitä sanottiin, mitä jätettiin sanomatta ja niin edelleen. Professori Mikko Ojala kirjoittaa Mäkitalon ym. (2009, 27 - 37) julkaisussa syvenevän reflektion käyttämisestä käytännön toiminnan tasolla. Tällainen kehittämistapa on omiaan varhaiskasvatuksessa, jonka keskiössä on omakohtainen ja yhteisön synnyttämä reflektio. Ennalta suunnitellut, ulkopuolisten ohjaamat ja arvioimat tutkimuksen mallit, kuten kehittävän työntutkimuksen malli tai toimintatutkimus eivät välttämättä ole päiväkotiyhteisössä tehokkaimpia kehittämisen malleja. Vaikkakin niissä on paljon samoja käytännön piirteitä, ei jatkuvuus ja luovuus toimia ja kehittää nouse samalla tavoin esille. (Mäkitalo ym. 2009, 27 - 37.)

Ojala määrittelee reflektioon perustuvan pedagogisen kehittämisen tarkoitusta, siinä toimijoiden roolia sekä prosessiin kulkua. Tarkoitus on tuottaa tietoista muutosta, joka ilmenee

ajattelussa, tunteissa, sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja toimintakulttuurissa. Teoria ja käytäntö ovat jatkuvassa yhteydessä toisiinsa siten, että siitä muotoutuu käyttöteoria. Tuulikki Venninen mainitsee samassa julkaisussa (Mäkitalo ym. 2009, 42) käyttöteorian lisäksi julkiteorian, joka on se teoria minkä mukaan kerrotaan toimittavan. Näiden kahden yhteyttä tulee tarkastella toimintaa reflektoiden.

Ojala jatkaa (Mäkitalo ym. 2009, 28), että prosessiin osallistuvat ekspertit tukevat muutosta, eivätkä opeta uuteen, mutta kuitenkin käytännön toimijat ovat oppijoita kehittäen ja tutkien omaa toimintaansa. Prosessissa käytännön kehittäminen tapahtuu pohdinnan ja testaamisen kautta. Toiminta muuttuu ajatusten ja kokemusten mukaan. Tärkeitä tekijöitä reflektiivisessä toiminnassa ovat ajattelu ja pohdinta, vuorovaikutus sekä toiminnan kriittinen tarkastelu. Ojala kertoo (Mäkitalo ym. 2009, 29), että toiminnan itsekriittisyyden lisäksi kriittisen ajattelun tulisi keskittyä laajemmalti kasvatustieteologiaan ja sitä sääteleviin arvoihin. Kriittinen reflektio kohdistuisi tällöin toiminnan lisäksi myös toimintaa ohjaavaan tekemiseen, ajatuksiin, uskomuksiin sekä arvoihin.

Ojala esittelee kaksi reflektion toteuttamismallia. Ensimmäinen on viisivaiheinen, toiminnasta lähtevä malli. Tärkeä tekijä on halukkuus muuttua ja kehittyä, ja erittäin keskeinen tekijä on motivaatio muutokselle. Reflektoinnissa on tärkeää avoimuus lapsista ja aikuisista tehdyille havainnoille, ajatuksille, tunteille, tarpeiden pohdinnalle, toiminnan erityispiirteille ja eri osapuolten näkemyksille. Mallin pyrkimyksenä on luoda vaihtoehtoisia tapoja jäsentää ja toteuttaa kasvatuskäytäntöä. Mikäli tähän päädytään, voi reflektiivinen kierros tavallaan alkaa alusta. Toisessa mallissa keskeinen reflektio tapahtuu kokemusten kautta. Molemmissa malleissa on paljon samaa, mutta jälkimmäinen on ensimmäistä yleisemmällä tasolla. Lähtökohdista ovat konkreettiset kokemukset kasvatustyössä. Havainnoinnissa kiinnitetään toiminnan lisäksi huomiota siihen, miten ei toimittu, mitä jäi tekemättä. (Mäkitalo ym. 2009, 30 - 32.)

5.2 Dokumentointi ja dialogi

Reflektiolle tärkeän aineiston luomisen lähde on pedagoginen dokumentointi. Ojalan (Mäkitalo ym. 2009, 32 - 33) sanoin ”Pedagogisessa dokumentaatiossa tarkastellaan ja pyritään ymmärtämään pedagogista käytäntöä ja sitä, mihin lapsi kykenee ilman etukäteen määriteltyjä tai ajateltuja oppimisen ja kehityksen normeja tai odotuksia”. Hänen mukaansa ei siis oleteta, että dokumentoidussa aineistossa näkyy vain lapsen sanomiset ja tekemiset, tai muutenkaan dokumentoitu aineisto ei määrittele pedagogiikan toimintaa. Aineisto ei kuvaa varsinaista totuutta, vaan osaa sosiaalisesta rakenteesta.

Venninen (Mäkitalo ym. 2009, 42) kertoo kuinka VKK-Metron järjestämissä havainnointikoulu-

tuksissa nousi esiin kysymys, mitä tehdä dokumentoidulla aineistolla ja miten sitä voisi parhaiten hyödyntää. Kouluttajana toiminut henkilö oli maininnut sen olevan käytännöllistä jonkin arkisen ongelman selvittämiseksi. Esimerkkinä kouluttaja käytti rauhatonta ruokailutilannetta. Dokumentoinnin avulla pyritään selvittämään, mitä ruokailutilanteen aikana tapahtuu, mitkä tapahtumat edistävät tilannetta ja miten toimitaan päästäkseen tavoitetilaan, mitä havaintoja tehdään toiminnan vaikuttavuudesta tilanteen kulkuun, mitä voisi tehdä vielä lisää. Lisäksi tehtyjen ratkaisujen havainnointi oli kouluttajan mukaan tärkeä seurannan ja dokumentoinnin kohde. Venninen mainitsee (Mäkitalo ym. 2009, 42) vielä, että pedagoginen dokumentointi on nimenomaan oman työn arvioinnin apuna ensiarvoisen tärkeää.

Venninen (Mäkitalo ym. 2009, 38 - 39) nostaa kehittämistyössä esille jaetun asiantuntijuuden ja moniammatillisuuden käsitteet. Hän mainitsee, että jokaisella työyhteisön jäsenellä on annettavaa kehittämistyössä, kukaan ei tiedä kaikesta kaikkea. Oman tiedon esille tuominen onkin erittäin tärkeää kehittämistyössä, mutta avoimuus voi olla joissain tilanteissa hankala saavuttaa. Avoimuuden kehittymisen prosessi tiimin tai työyhteisön sisällä on pitkä, ja lisäksi asemavalta sekä vahvat persoonat tuovat helposti mielipiteensä ja tietonsa muita hanakammin esiin. Venninen uskoo dialogin olevan yksi kehittyvän ja kehittävän työyhteisön tärkeimmistä piirteistä, mutta toteutuakseen tehokkaasti se vaatii kaikilta osallistujilta aktiivisuutta ja tasa-arvoa. Kaikki keskustelu ei siis ole dialogia, vaan jotta osallistujat oppisivat sen avulla niin tehokkaasti kuin mahdollista, se vaatii sekä puhujan että kuulijan aktiivisuutta. Yksilön itsensä on tärkeä ymmärtää oman erityisosaamisensa tärkeys, jotta ymmärtäisi antaa taitonsa muun ryhmän käyttöön.

5.3 Päiväkoti kehittämissympäristönä

Tuulikki Venninen kirjoittaa (Mäkitalo ym. 2009, 37 - 38) ympäristön huomioimisesta. Hänen mukaansa ympäristönä päiväkoti on tavallista haasteellisempi. Suuri vastuu lapsista, lasten leikeistä syntyvä melu, toiminnan vilkkaus sekä muut keskeytykset (sairastelut yms.) aiheuttavat sen, ettei kehittämiselle vaadittavaa yhteistä aikaa, niin aikuisten välillä tai lapsen ja aikuisen kahdenkeskistä aikaakaan, ole helppo järjestää. Lisäksi henkilöstön kokoonpanon jatkuva eläminen aiheuttaa päänvaivaa päiväkotiryhmille. Tällä hetkellä vaihtuvuus on hyvin ominaista päiväkodeille, ja uuden työntekijän on vaikea lennosta hypätä mukaan kehittämistyöhön. Ryhmään ja sen toimintamalleihin tutustuminen vie jo oman aikansa.

Edellisissä alaluvuissa luodaan opinnäytetyön tutkimusosalta pohjaa. Niissä määriteltiin opinnäytetyön viitekehykset, VKK-Metro-hankkeen teoreettinen viitekehys sekä työnkehittäminen ja luotiin katsaus tutkimuspäiväkodin kehittämistehtävään sekä siinä huomioitaviin asioihin. Seuraavaksi esitellään tutkimuspäiväkodin ryhmien askeleet sekä opinnäytetyössä käytettävät

tutkimus- ja arviointimenetelmät. Palataan viitekehyksen ja teorian esittelystä konkretiaan, eli miten aineistoa lopulta kerättiin.

6 Ryhmien askeleet

Seuraavaksi esitellään ryhmien kehittämiskohteet ja askeleet. Tutkimuspäiväkodin kehittämiskohde on ”Lasten ja vanhempien osallistamisen ja osallisuuden syventäminen päiväkodin arjessa”. Ryhmien kehittämiskohteet jäsentyivät jokaisen ryhmän erityistarpeen mukaan, kuitenkin liittyen päiväkodin kehittämiskohteeseen. Yhteensä askeleita kullakin ryhmällä tuli syksyn 2010 aikana kolme.

Ryhmien edistymisen ja toteutuksen jälkeen kuvaillaan aineiston analyysin tuomat vastaukset tutkimuskysymykseen sekä alakysymyksiin. Neljä ryhmää muodostui kaiken kaikkiaan seitsemästä päiväkotiryhmästä, kun kolme esikouluryhmää yhdistyi yhdeksi ja myös kaksi muuta ryhmää olivat sijoittumisensa sekä kehittämistarpeen johdosta päättäneet tehdä askeleet yhteistyössä.

Ryhmät esitellään opinnäytetyössä nimillä Ryhmä 1, Ryhmä 2, Ryhmä 3 ja Ryhmä 4. Kaikki opinnäytetyössä mahdollisesti esiintyvät nimet on muutettu. Raportin lopussa on vielä liitteenä jokaisen ryhmän askel ja kehityskohde selkeässä muodossa esitettynä (Ks. Liite 4).

6.1 Ryhmä 1

Ryhmä 1 koostui kahdesta päiväkodin ryhmästä. Kohteekseen ryhmät valitsivat yhteisleikin lisäämisen ryhmien välillä. Tähän kehittämiskohteeseen päädyttiin ryhmistä nousseen tarpeen seurauksena. Tarve nousi esille sisar- sekä kaverisuhteiden muodossa. Useampi lapsi ryhmien välillä on tottunut leikkimään keskenään kotona tai muuten päiväkodin ulkopuolella. Lisäksi aikuiset ovat havainneet toisen ryhmän lapsien kiinnostuksen toisten leikkiä kohtaan. ”...ja lisäksi ’parsakaalit’ seuraavat usein ikkunan takaa ’kesäkurpitsojen’ leikkiessä leikkejään.”

Kehittämiskohteena Snadit stepit -prosessin ajan tulisi olemaan ”Ryhmien yhteisleikkien tukeminen ja lasten mielipiteiden kuuleminen leikkien järjestämisessä. Vanhempien aktivoiminen kotona leikkien kartoittamiseksi”. Kevään 2010 harjoituskierröksellä toteutettiin ensimmäinen aiheeseen liittyvä vaihe, kun ryhmät suunnittelivat yhteisleikkiä. Tällöin ryhmät pääsivät kokeilemaan, miten käytännössä leikkiminen voisi toteutua.

Tarkoituksena oli antaa lapsille mahdollisuus valita oma leikkinsä. Pienissä, noin neljän lapsen

leikkiryhmissä olisi jokaisessa aikuinen valvomassa ja tukemassa leikkiä. Kehitettävää löytyi paljon, mutta aihe vaikutti hyvältä. Ryhmä sai hyvän startin syksyn 2010 ensimmäiselle askelelle.

Ensimmäinen askel

Ensimmäinen askel jatkoi siitä mihin kevään harjoituskerralla jäätiin. Edelleen aiheena oli yhteisleikki kahden ryhmän yhteisissä tiloissa. Leikkijakoa lähdettiin kehittämään ja vanhempia pyrittiin aktivoimaan sekä lapsien mielipiteitä kysymään kotiin lähetettävän ”piirrä lempileikkisi” tehtävän muodossa.

Keväästä poiketen, leikkiryhmiin siirryttiin nyt jo ulkoa pienryhmissä. Leikkiryhmä kerrallaan aikuiset ja lapset siirtyivät omalle paikalleen ja aloittivat leikin. Ryhmät oli jaettu etukäteen työntekijöiden toimesta.

Leikkien aloittaminen oli sujuvaa ja siihen oltiin tyytyväisiä, mutta kehitettävää löydettiin kahden leikin sijaintiin sekä leikkihetken lopettamiseen. Useammalla ryhmällä oli epäselvää koska lopetetaan, ja toisen leikin aikaisempi päätyminen aiheutti kaaosta yhä käynnissä olevassa leikissä. Lisäksi ”piirrä lempileikkisi” tehtävä ei palautunut toivotulla tavalla, eivätkä kaikki lapset näin ollen päässeet ilmaisemaan mielipidettään.

Seuraavaan askeleeseen ryhmät valmistautuivat parantamaan piirrostehtävää. Tarkoitus oli muokata siitä helpommin täytettävä valintalomake. Toisena kehittämiskohteena seuraavaan askeleeseen oli leikin päättämisen liittyvien seikkojen sopiminen. Lisäksi leikkien osittaista uudelleen sijoittamista suunniteltiin

Toinen askel

Toinen askel jatkoi siitä mihin edellinen jäi. Yhteiseksi lopetusajaksi sovittiin 11.20 ja uusia leikkikertoja varten ryhmän jäsenet tekivät uudenlaisen kyselylomakkeen, jossa on valmiit vaihtoehdot leikkeihin, koska lempileikkipiirroksia ei palautunut toivottu määrä.

Toteutuksessa nähtiin haasteeksi muodostuneen henkilökunnan poissaolot, varalapsien sijoittaminen ryhmiin sekä kaikkien leikkipaikkojen valmistamista ei ollut suoritettu, mikä aiheutti sekaannusta. Positiivisia puolia oli, että varalapsien mukaan tulosta huolimatta leikkiryhmät pystyttiin pitämään kutakuinkin samoina kokoonpanoiltaan, jolloin vuorovaikutuksen nähtiin lisääntyneen. Myös lopetusajankohtaan ja uuteen kyselylomakkeen palautumiseen oltiin tyytyväisiä.

Seuraavaan askeleeseen ryhmä lähti muokkaamaan leikkiryhmiä kyselylomakkeiden pohjalta. Myös toimintahetkiä (esim. musiikkia) järjestettiin lasten toiveesta. Muutenkin lasten toiveita pyrittiin ottamaan nyt entistä paremmin huomioon kyselylomakkeen tuomien tietojen avulla.

Kolmas askel

Kolmannen askeleen suunnitelmassa mainittiin uusien leikkiryhmien jako kyselylomakkeelta saatujen tietojen avulla. Lisäksi leikkien joukkoon lisättiin toimintahetkiä, joiden sisältöä pyrittiin rakentamaan kyselylomakkeilta ilmi tulleiden kommenttien tai haastatteluiden kautta.

Suunnitelman toteutumista työntekijät arvioivat jokaisen leikin tai toimintahetken kohdalla erikseen. Kävi ilmi, kuinka vastuuaikeisen rooli vaihteli ryhmittäin. Esimerkiksi musiikkihetkellä aikuisen rooli oli aktiivinen ja ohjaus aikuisjohtoista, kun taas joissain leikeissä aikuisen rooli oli lähinnä valvoa, jos sitäkin, kun leikki vei lapset sisäänsä ja kuljetti itse itseään.

Vastuuaikeisten toimintatapojen todettiin vaihdelleen. Osa aikuisista valmisti ja suunnitteli leikkipaikkansa huolellisesti ja hyvissä ajoin ennen leikin alkamista. Tämä nähtiin hyvänä ja leikkiä eteenpäin vievänä. Toiset aikuiset eivät näin tehneet. Kokonaisuuden kannalta nähtiin tärkeänä, että kaikki aikuiset kantavat vastuun omasta pienryhmästä ja sen leikkitoiminnasta.

Syksyn kolmannen tuokion jälkeen arvioitiin joidenkin leikkien juonien laajentuneen ja vaatineen sitä mukaa enemmän tilaa ja roolitoimintoja. Leikkeihin siirtymisen tärkeyttä painotettiin sekä sen sujuvuutta kun kaikilla lapsilla ja aikuisilla on tiedossa tuleva toiminta, leikkiryhmä ja leikkipaikka.

Kyselylomaketta pyrittiin kehittämään entisestään. Ryhmän jäsenet uskoivat leikin syventyvän entisestään, mikäli lasten toiveista saataisiin entistä enemmän tietoa. Lisätiedon saamiseksi pidettäisiin ryhmähaastattelut leikkipaikkojen vastuuaikeisten johdolla, jossa keskustellaan tulevasta leikistä. Muuten muutoksia seuraavaan askeleeseen tuli leikkien sijoittamisen kannalta.

6.2 Ryhmä 2

Ryhmä 2 lähti kehittämään päiväkodin kehittämiskohdetta hieman edellisestä ryhmästä poiketen. Lasten osallisuutta toivottiin saada lisättyä kehittämällä pienryhmätoimintaa, jolloin lapset saisivat paremmin äänensä kuuluville. Vanhempia aktivoitiin vanhempainillassa tiedustelemalla heidän mielipiteitään ja haluaan osallistua. Kevään 2010 harjoitusaskelta pyöritet-

tiin täysin syksystä poikkeavalla kokoonpanolla. Ryhmän aikuisista vain yksi oli sama kuin keväällä, ja suuri osa lapsistakin oli vaihtunut. Tämän vuoksi myös kehittämisen tarve muuttui.

Edelliseen ryhmään verrattuna askeleet olivat lähes täysin erilaiset, kuten myös toimintatavat. Kuitenkin Snadit stepit -lomaketta ja kehittämisen mallia käytettiin aktiivisesti ja toimivasti.

Ensimmäinen askel

Ensimmäinen askel kohdistui lapsiin, heidän arkensa parantamiseen. Askeleen nimeksi muodostui ”Pienryhmätoiminta säännölliseksi osaksi arkea”. Aikuiset kokivat, että ryhmän levottomuuden ja kovan äänen tason vuoksi useat lapset kärsivät tilanteesta, eivätkä saa ääntään kuuluville. Päätettiin kehittää pienryhmätoimintaa kolmen viikon jaksolla siten, että kerran viikossa ryhmän kaikki kolme aikuista pitäisivät oman tuokion noin seitsemälle lapselle kerrallaan.

Kolmen tuokion tavoitteesta jäätiin, kun vain kaksi kertaa onnistuttiin toteuttamaan pienryhmätuokio sairauspoissaolojen vuoksi. Toteutuneiden kertojen todettiin onnistuneen hyvin. Äänentaso laski ja lapset olivat rauhallisia sekä maltoivat keskittyä. Aikuinen pystyi huomioimaan lapsia paremmin, kun lasten ei tarvinnut äänellään kilpailla aikuisen huomiosta.

Aikataulu ei pitänyt, joten kolmen viikon todettiin olevan liian vähän. Tuohon jaksoon sisältyi työntekijöiden poissaolojen lisäksi palavereja ja tiimipaikkauksia, jolloin ryhmässä oli vain kaksi aikuista paikalla. Toteutuakseen suunnitelma olisi vaatinut kolme aikuista.

Toteutuneet pienryhmätuokiot olivat onnistuneet, ja ryhmä uskoi pienryhmätoiminnan olevan juuri sitä mitä ryhmän lapset tällä hetkellä kaipaavat. Muutos oli selvä parannus vanhaan. Tulevaisuudessa pienryhmätoimintaa kehitettäessä ryhmä pyrkii ottamaan enemmän huomioon myös lasten toiveita tuokioita suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Seuraavassa askeleessa ryhmä pyrki osallistuttamaan vanhempia tulevassa vanhempainillassa.

Toinen askel

Toinen askel oli nimeltään ”Vanhempien osallistaminen vanhempainillassa”. Vanhempainillassa tuotaisiin ryhmän asioiden lisäksi esille myös kysymys, miten vanhemmat olisivat halukkaita osallistumaan ryhmän toimintaan vai haluavatko lainkaan. Nykytilanteessa ryhmä koki, että vanhemmat tuovat esille hyvin vähän omia toiveitaan ja ehdotuksiaan koskien päivähoitoa.

Suunnitelman toteutukseen oltiin tyytyväisiä. Vanhempainillassa toteutettiin pienimuotoinen kysely, jossa kysyttiin muun muassa, mitä he pitävät tärkeänä päivähoitossa. Kyselyn toivottiin herättävän keskustelua. Noin puolet vanhemmista oli paikalla ja vastaukset antoivat suuntaa eteenpäin pienestä lukumäärästä huolimatta.

Odottamatonta oli, että osa vanhemmista siirtyi toiseen ryhmään vanhempainillan ollessa vielä kesken. Tämä vähensi keskustelua aiheesta. Ryhmä totesi, että ajallisesti vanhempainillan olisi voinut aloittaa hieman aikaisemmin, jolloin suurempi määrä osallistujia olisi ollut mahdollinen.

Esille tulleita toiveita pyritään toteuttamaan tulevaisuudessa mahdollisimman paljon ja malli, jolla vanhempainilta eteni, todettiin hyväksi. Vanhempainillan tiimoilta ryhmä sai aiheen syksyn kolmanteen askeleeseen, jossa osallistettiin sekä vanhempia että lapsia. Kyseessä oli ennen isänpäivää järjestettävä isä-lapsiliikuntahetki päiväkodin salissa.

Kolmas askel

Isä-lapsi-liikuntahetken tavoitteena oli saada vanhemmat paremmin mukaan yhteiseen toimintaan, tutustumaan toisiinsa sekä viettämään laatuaikaa lapsensa kanssa. Liikuntahetki pidettiin alkuillasta sellaiseen aikaan, jotta mahdollisimman moni pystyisi osallistumaan. Ryhmän aikuiset ohjaisivat kukin oman osionsa liikuntahetkessä.

Hieman yli puolet ryhmän perheistä osallistui liikuntahetkeen. Yhden ryhmän työntekijän ollessa estynyt, ohjelma toteutettiin kahdella. Osallistujamäärään, toteutukseen ja ilmapiiriin oltiin tyytyväisiä. Hiki lensi ja kaikilla oli hauskaa.

Yhden ryhmän jäsenen puuttuminen vaati tehtävien uudelleenjakoa. Kurinpidollisissa asioissa oli alkuun epäselvyyksiä, kun ryhmän jäsenet olettivat vanhempien rauhoittavan lapsiaan, ja vanhemmat odottivat työntekijöiden tekevän sen.

Kaiken kaikkiaan iltaa pidettiin erittäin onnistuneena ja positiivista palautetta ryhmän jäsenet saivat vielä seuraavanakin päivänä. Tulevaisuudessa ryhmä pyrkii järjestämään tällaisia tilaisuuksia useamminkin, esimerkiksi 2-3 kertaa vuodessa.

Keväällä 2011 ryhmä aikoi palata lasten osallistumiseen kyselemällä heidän toivomuksiaan pienryhmätoiminnasta.

6.3 Ryhmä 3

Kolme esikouluryhmää yhdisti voimansa kehittämistehtäviä varten. Näin tehtiin käytännön syistä, sillä ryhmillä on yhteinen aamupala, periaatteessa yhteiset siirtymätilanteet ja ulkoilut. Kolmen ryhmän haasteina olivat olleet aikataulujen sovittaminen yhteen suunnittelua varten sekä yhtenäisten käytäntöjen toteuttaminen.

Keväällä toteuttavaksi harjoitusstepiksi esikouluryhmät valitsivat vanhempien ja päiväkodin yhteistyön lisäämisen. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että vanhempien toivottiin tuovan lisää varavaatteita lapsilleen ja lisäksi merkkamaan lapsen nimi jokaisen vaatekappaleeseen pukeutumisen selkeyttämiseksi. Ryhmien henkilökunta piti aamu- ja iltapäivisin merkkauksia mukana, jotta vanhemmat voisivat merkata lastensa nimet lasta tuotaessa tai noudettaessa. Lasten kanssa harjoiteltiin myös omista vaatteista huolehtimista

Syksyn ensimmäisessä askeleessa ryhmä kolme pyrki parantamaan aamupalarutiineja, lapsen yksilöllistä vastaanottamista sekä vanhemman kohtaamista.

Ensimmäinen askel

Syksyn ensimmäinen askel ryhmällä oli lapsen yksilöllisen huomioimisen sekä vanhemman kuulemisen kehittäminen. Ongelmana oli kolmen ryhmän yhteinen aamupala vilkkaassa tilassa. Henkilökunta koki, että lapsi pitäisi voida kohdata aamulla yksilöllisesti myös lapsen vanhempi huomioiden. Tämä pyrittiin toteuttamaan siten, että yksi työntekijä keskittyi jakamaan aamupalaa lapsille ja toinen vastaanottamaan lapsia siten, että pystyi vaihtamaan kuulumiset lapsen ja vanhemman kanssa heti aamulla.

Ryhmän aikuiset kokivat tämän askeleen hyväksi puoliksi onnistuneen roolituksen sen suhteen, että toinen aikuinen vastasi aamupalasta ja toinen päiväkotiin tulevien lasten vastaanottamisesta ja vanhempien kohtaamisesta. Ryhmien henkilökunta koki aamupalatilanteen rauhoittuneen ja lasten oma-aloitteisuuden lisääntyneen.

Seuraavassa askeleessa ryhmä pyrki kehittämään siirtymätilanteita aamupalalta omiin ryhmiin. Ryhmän henkilökunta piti seuraavaa askelta hyvänä jatkumona edelliseen askeleeseen.

Toinen askel

Toinen kehittämisaskel ryhmällä oli aamupalalta omiin ryhmiin siirtymätilanteet. Ongelma oli se, että aamupalan jälkeen tilassa oli paljon lapsia. Lisäksi hälyä lisäsi koululaisten ja muun henkilökunnan kulkeminen tilojen läpi. Esikouluryhmiä on siis kolme, joista kaksi siirtyy ylä-

kerran tiloihin ja yksi jää alakertaan. Esikoululaiset jaettiin ryhmiin jo ennen siirtymätilannetta tilanteen rauhallisuuden takaamiseksi.

Henkilökunta koki siirtymätilanteiden rauhoittuneen. Lapset oppivat ohjautumaan omiin ryhmiinsä itsenäisemmin, he osasivat valmistautua luokkiin siirtymisiin. Haasteita olivat henkilöstövajaus, aamut vaativat kaksi aikuista, jotta siirtymät onnistuivat.

Seuraavassa, syksyn viimeisessä askeleessa ryhmä valitsi kehittämiskohteekseen aidon henkilökohtaisen kontaktin lapseen ja vanhempaan iltapäivällä lasta haettaessa.

Kolmas askel

Kolmas askel ryhmällä oli lapsen hakutilanteen parantaminen ja kontaktin kehittäminen myös vanhemman suhteen. Lapsi haluttiin huomioida yksilöllisesti ja tiedonsiirtoa haluttiin parantaa kolmen ryhmän välillä. Haasteena oli se, että yksi iltavuorolainen saattoi vastata kolmen ryhmän lapsista, mikä hankaloitti tiedon siirtämistä vanhemmille.

Henkilökunta korosti vanhemmille hakutilanteen tärkeyttä, siis sitä, että vanhemmat hakevat lapsen henkilökohtaisesti varaten hakutilanteeseen hieman aikaa. Näin vanhempi voi tuoda paremmin asiansa ja mielipiteensä esille ja lapsi voi kertoa päivästänsä. Lisäksi näin lapsi ja tämän vanhempi pystyttiin hyvästelemään henkilökohtaisesti.

Askel paransi tiedonsiirtoa ryhmien välillä ja vanhemmat käyttivät enemmän aikaa hakutilanteeseen. Haasteena oli ajoittainen henkilöstövajaus.

6.4 Ryhmä 4

Ryhmä 4 oli alle 3-vuotiaiden lasten ryhmä. Heillä kehittämistyön pääpaino oli koko perheelle suunnatuissa toimintailloissa. Ryhmän pyrkimyksenä oli siis lisätä vanhempien osallisuutta ja syventää kodin ja päiväkodin välistä yhteistyötä.

Kevään harjoitusaskeleeksi ryhmä valitsi yhden lapsen tukemisen, tässä tapauksessa ruokailun parantamisen. Lapsella oli vaikeuksia valita kahden asian välillä. Henkilökunta halusi kehittää eri käytäntöjä valintatilanteiden ratkaisemiseksi. Valintatilanteita helpottamaan ryhmän aikuiset ottivat käyttöön kuvakortit. Kuvakortit auttoivat lasta tekemään valintoja, myös ryhmän muut lapset oppivat hyödyntämään kuvakortteja ruokailutilanteissa.

Henkilökunta koki hyötyneensä itsekin kehittämisaskeleesta, se lisäsi heidän kommunikointi-

kykyään pienten lasten kanssa. Ryhmä suunnitteli käyttävänsä kuvakortteja myös muissakin tilanteissa tarpeen tulleen.

Syksyn ensimmäisessä askeleessa ryhmä järjesti vanhempainillan, jossa tarkoituksena oli kerätä ideoita ja kommentteja osallistavista toimintailloista.

Ensimmäinen askel

Syksyn ensimmäisessä kehittämisaskeleessa ryhmä toteutti vanhempainillan, jossa kerättiin vanhemmilta toiveita ja mielipiteitä tulevaa koko perheen toimintailtaa koskien. Perusteluksi tälle askeleelle oli se, että aikuiset eivät juuri osallistuneet päiväkodin toimintaan. Ryhmä halusi siis aktivoita vanhempia osallistumaan. Ryhmän aikuiset kartoittivat vanhempien kiinnostusta itse ohjata toimintaa.

Vanhempainillan osallistujamäärä oli ryhmän mukaan hyvä. Vanhemmilla oli konkreettisia ehdotuksia muun muassa sisällön suhteen. Haasteena oli vanhempien portaittainen saapuminen vanhempainiltaan.

Seuraava kehittämisaskel oli vanhempainillan tulosten perusteella toteutettava perheilta, johon myös sisarukset saivat osallistua.

Toinen askel

Toinen askel ryhmä 4:llä oli koko perheelle tarkoitettu lauluilta. Yhden lapsen vanhempi ohjasi lauluillan apunaan ryhmän työntekijät. Tarkoituksena oli syventää osallisuutta ja järjestää perheille tilaisuus yhteiseen toimintaan.

Haasteena ryhmä näki sen, että laululeikit eivät olleet tarpeeksi toiminnallisia. He olisivat toivoneet enemmän sellaista toimintaa, missä lapset olisivat päässeet liikkumaan. Kokonaisuudessaan ryhmän aikuiset kokivat saaneensa paremmin kontaktia vanhempiin kuin aikaisemmin sekä nähneet.

Ryhmä koki tämän askeleen hyödyttäneen heitä päiväkodin ja kodin välisen yhteyden syventämisessä, siis osallisuuden nähtiin kehittyneen. Seuraavassa askeleessa ryhmä järjesti vanhemmille mahdollisuuden osallistua ikkunamaalausten tekemiseen yhdessä lastensa kanssa.

Kolmas askel

Syksyn viimeisessä eli kolmannessa askeleessa ryhmä tarjosi vanhemmille tilaisuuden tehdä ikkunamaalausta ryhmän tiloihin lastensa kanssa. Alun perin ryhmän oli tarkoitus järjestää

pulkkamäessä laskemista lasten ja vanhempien kanssa, mutta ajanpuutteen ynnä muiden tekijöiden takia sitä ei pystytty järjestämään.

Mahdollisuus tehdä ikkunamaalauksia oli järjestetty kahdelle päivälle tuonti- ja hakutilanteen yhteyteen. Viisi vanhempaa osallistui toimintaan. Henkilökunnan saaman palautteen perusteella toiminta oli onnistunutta sekä lasten että vanhempien mielestä. Haasteena ryhmä näki sen, että he eivät olleet ilmoittaneet toiminnasta kirjallisesti vaan vain suullisesti vanhemmille. Ryhmä koki, että heidän olisi pitänyt varata enemmän aikaa suunnitteluun ja parempaan tiedottamiseen.

7 Tutkimus- ja analyysimenetelmä

Tiedonhankintamenetelmänä käytettiin ensisijaisesti havainnointia. Menetelmä valittiin pääasiassa siksi, että tutkimuspäiväkodin toiveena oli se, että käytettäisiin jotain muuta menetelmää kuin haastattelua tai kyselyä. Haastatteluja on toteutettu hankkeen tiimoilta tutkimuspäiväkodissa jo sen verran paljon, että työyhteisö toivoi saavansa siitä hetken hengähdystauon.

Menetelmänä osallistuva havainnointi kuitenkin sopi opinnäytetyön aiheeseen hyvin, joten ongelmaa tutkimuspäiväkodin toiveen toteuttamiseen ei nähty. Tavoitteena oli saada havainnoinnin avulla riittävästi tuloksia opinnäytetyötä varten. Alla olevissa luvuissa perustellaan teorian pohjalta havainnoinnin, varsinkin osallistuvan havainnoinnin, etuja ja käyttökelpoisuutta. Havainnoinnin tukena käytettiin havainnointirunkoa. Havainnointia toteutettiin päiväkodin tiimipalaverissa sekä Snadit stepit -lomakkeen käytön tilanteissa. Tiimipalaverit nauhoitetaan havainnoinnin tueksi.

Näiden lisäksi yhdeksi opinnäytetyön aineistokeruumenetelmäksi valittiin lomakekysely, jolla pyrittiin saamaan päiväkodin henkilökunnan näkemyksiä Snadit stepit -menetelmän käytettävyydestä ja hyödyllisyydestä.

7.1 Havainnointi

Kyselyiden ja haastatteluiden avulla saadaan tietoa siitä, mitä henkilöt tuntevat, ajattelevat ja uskovat. Havainnoinnin avulla saadaan tietoa siitä, toimivatko ihmiset siten, kuten he sanovat toimivansa. Tieteellistä havainnointia voidaan kutsua tarkkailuksi. Havainnointi on yleisesti käsitetty tieteiden yhteisenä ja välttämättömänä perusmenetelmänä. Havainnoinnissa etuna on se, että sen kautta voidaan hankkia välitöntä ja suoraa tietoa yksilöiden ja ryhmi-

en käyttäytymisestä ja toiminnasta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2003, 199 - 200.)

Havainnointi tapahtuu luonnollisessa ympäristössä. Havainnointi nähdään hyvänä menetelmänä muun muassa vuorovaikutuksen tutkimisessa sekä sellaisissa tilanteissa, joissa tapahtuu nopeita muutoksia ja joita on vaikea ennakoida. Se on hyvä keino myös lapsia tutkittaessa, sillä lapset eivät välttämättä osaa ilmaista itseään suullisesti, vaan heistä saadaan tietoa eleiden ja ilmeiden sekä toiminnan kautta. (Hirsjärvi ym. 2003, 200.)

Havainnointia tiedonhankintamenetelmänä on kritisoitu siitä, että havainnoija voi häiritä tilannetta tai jopa muuttaa tilanteen kulkua. Havainnoinnin luonnollisuutta ja aitoutta lisää se, että havainnoija tutustuu havainnoitaviin henkilöihin ja ympäristöön jo ennen kuin itse havainnointia aletaan suorittaa. Näin havainnoitavat tottuvat niin sanotusti ylimääräisenä ryhmässä olevaan osapuoleen, eivätkä häiriinny hänen läsnäolostaan. (Hirsjärvi ym. 2003, 200.)

Havainnoinnin toteuttaminen on usein aikaa vievää työtä. Siksi se rajoittaa menetelmän käytettävyyttä. Havainnoinnin tukena voidaan käyttää lomakkeita ja listoja tai vaihtoehtoisesti suorittaa sitä vapaasti muistiinpanoja kirjaten. Hirsjärven ym. (2003, 201) mukaan havainnointi on menetelmä, jolla voidaan kerätä mielenkiintoista ja monipuolista aineistoa, minkä vuoksi sen käyttöä tutkimustyössä kannattaa aina harkita.

Seuraavaksi käydään läpi opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä käytettyä osallistuvaa havainnointia.

7.2 Osallistuva havainnointi

Opinnäytetyötä varten suoritettava havainnointi tapahtuu osallistumisen kautta. Luonnollisen ja aidon tiedon saavuttaminen edellyttää sitä, että opinnäytetyön tekijät muodostavat avoimen vuorovaikutussuhteen tutkittavien kanssa. Seuraavassa lähestytään osallistuvaa havainnointia teorian pohjalta.

Hirsjärven (2003, 200 - 201) mukaan osallistuva havainnointi on kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmä. Se on yleisesti ottaen vapaasti tilanteessa muotoutuvaa. Osallistuvassa havainnoinnissa havainnoija osallistuu ryhmän toimintaan. Havainnoija osallistuu toimintaan tutkittavien ehdoilla. Tutkijan tulisi siis päästä tutkittavan yhteisön sisälle, niin, että hän saisi muodostettua merkittäviä sosiaalisia suhteita tutkittavien kanssa. Vilkka (2006, 44) toteaa, että osallistuva havainnointi toteutetaan yleisesti ottaen ennalta valitun teoreettisen näkökulman kannalta. Se on käyttökelpoinen väline kehittämistä kaipaavan kohdeorganisaation

toimintalogiikan ymmärtämiseksi. Havainnointi voi olla osana toimintaympäristön analyysia tai vaihtoehtoisesti se voi kestää koko kehittämisprosessin ajan tiiviisti kehittämiseen kytkeytyen. (Toikko & Rantanen 2009, 143.)

Osallistuvaa havainnointia pidetään hyvänä keinona ajattelu- ja toimintatapojen tutkimiseen ja kehittämiseen työelämän toimijoiden kesken. Se on metodina toimiva, sillä saadaan tietoa tutkittavien ja yhteisön omakohtaisista käsityksistä sekä kokemuksista sekä silloin, kun tutkittavasta yhteisöstä on vähän tietoa ennestään. (Vilka 2005, 120). Se on käyttökelpoinen väline kehittämistä kaipaavan kohdeorganisaation toimintalogiikan ymmärtämiseksi. Havainnointi voi olla osana toimintaympäristön analyysia tai vaihtoehtoisesti se voi kestää koko kehittämisprosessin ajan tiiviisti kehittämiseen kytkeytyen. (Toikko & Rantanen 2009, 143.)

Havainnoinnin ei täydy olla suunnittelematonta koko tutkimuksen ajan. Osallistuvaa havainnointia voidaan tehostaa kohdistettua havainnointia apuna käyttäen. Kohdistettu havainnointi on kuitenkin mahdollista sen jälkeen, kun tutkimusongelma on täsmennetty ja tutkija on muodostanut kokonaiskäsityksen tutkimuskohteestaan. Kohdistetulla havainnoinnilla tarkoitetaan sitä, että havainnoija osallistuu tutkimuskohteiden arkiseen elämään, mutta havainnointi rajataan tiettyihin kohteisiin. Havainnointi voidaan kohdistaa tiettyihin tilanteisiin, tapahtumiin sekä asioihin tutkimuskohteissa. Sille voi antaa suuntaviivoja esimerkiksi tutkimuksessa käytettyjen menetelmien ja lähestymistapojen sekä tutkimusresurssien kannalta. (Vilka 2006, 44.)

Havainnointiin liittyy tiettyä eettistä problematiikkaa. Opinnäytetyön tiedonhankinnassa tulee käyttää eettistä herkkyyttä ja harkintaa sen suhteen, mitä havainnoita kirjaa ja esittää opinnäytetyössään. Seuraavaksi käydään läpi havainnoinnin etiikkaa.

7.3 Balesin vuorovaikutusprosessianalyysi

Vuorovaikutusprosessianalyysi on Harvardin yliopiston professorin Robert F. Balesin kehittämä menetelmä vuorovaikutuksen havainnoimiseen ja sen tulosten analysointiin. Vuorovaikutusprosessianalyysi on tarkoitettu ensisijaisesti pienten ryhmien havainnoimiseen. Tutkittavat ryhmät vaihtelevat niin koostumukseltaan, luonteeltaan kuin tarkoitukseltaan. Tutkittavia kohteita voivat olla esimerkiksi ryhmäkeskustelut ja ryhmäterapiat. Tutkittaviksi pienryhmiksi voidaan määritellä myös ongelmanratkaisuryhmät sosiaalipsykologiassa ja sosiologiassa, tiimit ja työryhmät, lapsiryhmät sekä haastattelutilanteet kahden henkilön välillä. (Bales 1951.)

Balesin Vuorovaikutusprosessianalyysin havainnointilomake koostuu 12:sta vuorovaikutuksen kategoriasta eli luokasta. Lisäksi ne ovat jaettu neljää yläluokkaan, jotka ovat tunnealue:

myönteinen, tehtäväalue: vastausyritykset, tehtäväalue: kysymykset sekä tunnealue: kielteinen. (Bales 1951, 9.) Ks. Liite 2.

7.4 Kysely aineistonkeruumenetelmänä

Tässä opinnäytetyössä on käytetty yhtenä aineistonhankintamenetelmänä lomakekyselyä. Opinnäytetyössä käytetyllä lomakekyselyllä pyritään saamaan vastaus alakysymykseen: ”Mil-laisiin kehittämistehtäviin Snadit stepit sopivat?” Kyselyssä on viisi avointa kysymystä VKK-Metro-hankkeen Snadit stepit -lomakkeen täyttöön ja käyttökykyyn liittyen. Ks. liite 3.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 73) mukaan kysely on menetelmä, jossa tiedonantaja itse täyt-tää kyselylomakkeen joko valvotussa ryhmätilanteessa tai yksinään. Kyselyn hyötynä nähdään sen helppous, kyselyn voi suorittaa esimerkiksi postitse, puhelimitse tai internetissä. Heikkou-tena kyselyssä on mahdollinen vastaamattomuus, kyselyyn on helppo jättää vastaamatta. Lisäksi kyselyn avointen kysymysten vastaukset saattavat jäädä suhteellisen lyhyiksi. Mene-telmän avulla on mahdollista testata hypoteesien eli olettamuksien paikkaansa pitävyyttä. Lomakekyselyssä kysytään tutkimuksen tarkoituksen kannalta oleellisia kysymyksiä. Jokaisen kysymyksen tulee siis perustua teoreettiseen viitekehukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74 - 75.)

7.5 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Opinnäytetyötä varten kerätyn aineiston analysointi tullaan suorittamaan teoriaohjaavan si-sällönanalyysin keinoin. Menetelmä sopii hyvin havainnoinnin tulosten analysoimiseen. Seu-raavissa alaluvuissa käydään läpi sisällönanalyysin käytännön toteutusta.

Havainnointirungon tukena opinnäytetyössä käytetään ääninauhurille tallennettuja nauhoit-teita. Niitä ei tulla litteroimaan eli kirjoittamaan auki nauhoitettua puhetta, vaan niistä poi-mitaan tärkeimmät esiin tulleet asiat havainnoituja asioita täydentämään.

Opinnäytetyön tutkimusaineiston analyysi tehdään aluksi pelkistämällä eli havaintoja yhdis-tämällä. Havainnoinnin avulla kerätty aineisto ei ole vastaus tutkimusongelmaan. Aineisto nähdään materiaalina, jonka kautta tutkimus tehdään. Havainnointikertojen kuvaaminen on aineiston dokumentointia. Tutkija löytää vastauksia tutkimusongelmaansa vasta analysointi-vaiheessa. Analysointia kutsutaan havaintojen ryhmittelemiseksi ja yhdistämiseksi, josta sit-ten voidaan tehdä tulkintoja. Yhdistämällä yksittäisiä havaintoja, tutkija pyrkii osoittamaan yksittäisten tapausten keskinäisen vaihtelun. Tutkimusaineiston erittely edellyttää sitä, että

se tiivistetään helpommin käsiteltävään muotoon. Pelkistämisen kautta tutkimusaineisto saadaan hallittavammaksi. Havainnoita yhdistetään etsimällä havainnoista yhteisiä nimittäjiä sekä piirteitä. Niiden avulla tutkija pystyy muodostamaan havainnoista koko tutkimusaineistoon pätevän säännön. (Vilka 2006, 81 - 82.)

Pelkistäminen on siis sisällönanalyysia, joka voidaan tehdä joko teorialähtöisesti tai aineistolähtöisesti. Aineistoa tulee tarkastella niistä näkökulmista, jotka ovat tutkimuksen kannalta olennaisia. Teoreettinen viitekehys ja kysymyksenasettelu määrittävät olennaisuuden. Aineistolähtöisen analyysin pelkistämisen tavoitteena on löytää tutkimusaineistoa kuvaava logiikka havainnoidussa toiminnassa. Pääasiassa kysymys on tutkijan kyvyistä oivaltaa merkitysyhteyksiä. Laadullisen tutkimusmenetelmän tavoitteena on muotoilla sääntö, sääntörakenne tai yleinen teoria. Sen tulisi päteä koko tutkimusaineistossa. Havaintojen yhdistämisen myötä jää tutkimusaineistoa tutkimuksen tai opinnäytetyön ulkopuolelle. Tutkijan kysymyksenasettelu tutkimuksessa määrittelee pitkälti sen, mihin hän työssään keskittyy. (Vilka 2006, 83.)

Opinnäytetyön aineiston analyysi toteutetaan teoriaohjaavaa analyysia käyttäen. Tuomen ja Sarajärven (2002, 116) mukaan teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee pääasiassa aineiston ehdoilla. Aineistolähtöisessä analyysissa käsitteet luodaan aineistosta, kun taas teoriaohjaavassa ne tuodaan esille valmiina eli tutkittavasta ilmiöstä jo tietäen. Teorialähtöinen sisällönanalyysi on deduktiivista eli aineiston analyysi tulee perustumaan aikaisempaan viitekehykseen, kuten teoriaan. Tällaista analyysia johtaa jokin teema.

Teoriaohjaava sisällönanalyysi aloitetaan analyysirungon muodostamisella. Analyysirunko on mahdollista tehdä suhteellisen väljäksi. Siinä muodostetaan eri luokituksia tai kategorioita aineistosta induktiiviseen sisällönanalyysiin pohjaten. Aineistosta voidaan poimia sellaiset asiat, jotka ovat analyysirungossa tai ne, jotka jäävät analyysirungon ulkopuolelle. Analyysirunko voi olla myös strukturoitu, eli aineistosta poimitaan vain ne asiat, jotka sopivat analyysirunkoon. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 116.)

Tiettyä tutkimusta varten kerätty koko aineisto ei usein tule täysin käsiteltyä tutkimuksessa. Kvalitatiivisen menetelmän aineistoa jää usein käytettäväksi jatkotutkimuksia tai toisten tekemiä tutkimuksia varten, toki silloin, kun sen käyttöön on annettu lupa. (Vilka 2006, 83.)

8 Aineiston analyysi

Ryhmiä askeleista kerättiin materiaalia osallistuvalla havainnoinnilla, kuten alaluvussa 9.2 kerrotaan. Aineisto koostuu nauhoitetusta materiaalista kunkin ryhmän Snadit stepit -kehittämistilaisuuden aikana. Lisäksi ryhmien täyttämät Snadit stepit -lomakkeet saatiin

opinnäytetyön tekijöiden käyttöön.

Nauhoitettu aineistoa kertyi yhteensä noin 272 minuuttia. Tämä koostui 11:sta nauhoitetusta tuokiosta. Snadit stepit -lomakkeita tuli jokaiselta ryhmältä täytettynä 4, eli yhteensä 16 lomaketta. Tähän 16:n sisältyy myös kevään 2010 harjoitusaskeleet, joita ei otettu mukaan analyysiin.

Kerätty aineisto analysoitiin olennaisesti työn kehittämiseen, VKK-Metro-hankkeen teoreettiseen viitekehykseen ja tutkimuspäiväkodin kehittämiskohteeseen liittyvien osa-alueiden valossa. Osa-alueiksi valittiin reflektointi, vuorovaikutus, ilmapiiri, edistyminen, Snadit stepit -menetelmän käyttö ja osallisuus. Osa-alueista reflektointi, vuorovaikutus ja ilmapiiri tulevat pitkälti työkehittämisen piiristä. Snadit stepit -menetelmä ja edistyminen liittyvät vahvasti VKK-Metro-hankkeen teoreettiseen viitekehykseen kuten myös osallisuus, joka on myös tutkimuspäiväkodin tutkimuskohde.

Aineiston analyysistä valtaosa kosketti reflektointia, osallisuutta ja Snadit stepit -menetelmää käsittelevää aineistoa. Analyysin kautta pyrittiin saamaan vastaus tutkimuskysymykseen: Miten VKK-Metro-hankkeen Snadit stepit -malli toteutuu tutkimuspäiväkodin kehittämistyössä? Pelkistetyt ilmaisut kirjattiin ryhmittäin Excel-taulukoille, minkä jälkeen ne tulostettiin, leikattiin ja sen jälkeen niistä muodostettiin yhteinen aineisto. Näin pyrittämään vähentämään analyysissa ryhmäkohtaiset ilmaisut eli muodostamaan yksi yhteinen aineisto kaikista. Sen jälkeen niistä etsittiin yhteisiä alaluokkia, jonka jälkeen niistä muodostui vielä pääluokkia.

Aineisto jaettiin ensin pääluokkiin (reflektointi, Snadit stepit -menetelmä ja osallisuus) jonka jälkeen etsittiin yhdistäviä tekijöitä näiden pääluokkien sisällä. Näistä samaa asiaa koskevia tai samankaltaiseen tilanteeseen liittyvistä lausahduksia muodostettiin alaluokkia. Alaluokkia muodostui reflektion ja Snadit stepit -menetelmän osalta kolme ja osallisuuden saralta neljä. Alaluokissa esiintyvät lauseet saattoivat joissain tapauksissa kuulua useampaan eri alaluokkaan samaan aikaan. Raportin lopussa olevasta liitteestä käy vielä pääluokat alaluokkineen ilmi helposti luettavassa muodossa (Ks. Liite 5).

Ensimmäisenä aineistonanalyysin osa-alueista tarkastellaan päiväkodissa tapahtuneen reflektion aineistoa.

8.1 Reflektointi

Oman toiminnan reflektointi on ensiarvoisen tärkeää puhuttaessa työkehittämisestä. Reflektointia analysoitiin nauhoitusten ja Snadit stepit -lomakkeiden pohjalta. Opinnäytetyön teki-

jät poimivat nauhoitetusta materiaalista ja lomakkeista lauseita ja keskustelua, jotka liittyivät olennaisesti reflektointiin. Pyrkimyksenä oli selvittää, toteutuuko reflektointi, kuten työn kehittämisessä pyritään.

Jokaisen ryhmän jokaisessa syksyn 2010 kolmessa askeleessa nousi esiin työntekijöiden reflektointia. Reflektointi sijoittui pääosin veivaamisvaiheeseen, jossa arvioitiin suunnitellun toteutumista. Reflektoinnin kautta esiin nousseita kehittämiskohteita toimintamenetelmissä pyrittiin kehittämään. Esiin nostettu kehittämisen tarve otettiin ryhmän sisällä vastaan myönteisesti, ja kaikki sitoutuivat kehittämään kohdetta.

Aineiston analyysin kautta reflektoinnista nousi esiin kolme alaluokkaa. Nämä alaluokat ovat aikataulut, toimintatavat ja huomiot.

Aikataulut -alaluokassa kuvataan erilaisia aikatauluihin liittyviä haasteita. Alaluokassa olevat lausahdukset liittyvät ehtimiseen, kiireeseen sekä kiirettä aiheuttaviin tekijöihin. Aineistosta nousi esiin muun muassa seuraavia kommentteja tähän kyseiseen alaluokkaan.

”Tää kumminkin kuuluu meidän työhön, et jostain sitä aikaa täytyy löytää.”

”... Kolme viikkoa ei riittänytkään, kun piti sisällään sairastumista, aamupalavereja ja tiimipaikkauksia aamupäivisin.”

Toimintatavat-alaluokkaan kuuluivat yksilön ja tiimin toimintatapoihin liittyvät tavat, kontaktinottaminen vanhempiin, eri tilanteiden hallinta esimerkiksi siirtymätilanteen ja toiminnan aloitus sekä rauhallisuus. Toimintatapoja koskevia kommentteja löytyi aineistosta paljon. Alla kirjattuna niistä muutama.

”Miten me ihan oikeasti otetaan se kontakti ja ihan oikealla lailla se lapsi, kuin myös se vanhempi siinä.”

”Siirtymiset leikkeihin ja leikin aloittaminen sujuu rauhallisemmin, kun kaikilla (lapset ja aikuiset) on tiedossa tuleva toiminta, leikkiryhmä ja leikkipaikka.”

Reflektion kolmas alaluokka on huomiot. Alaluokkaan kuuluu kaikki toiminnasta reflektoinnin kautta kuvatut huomiot liittyen leikkivälineiden käytännöllisyyteen, leikeistä saatuihin kokemuksiin sekä työntekijän vanhempaan suuntautuneen kontaktin vaikutukseen. Alle on kirjoitettu kaksi kommenttia liittyen huomioihin.

”Ainakin mä koen nyt jotenkin sen, että ne vanhemmat jotenkin enemmän on innostuneempia silleen kontaktiin meidän kanssa.”

”Täältä nousee paljon semmosia kommentteja just niinku nukkekotileikistä, ni on kirjottanu nii... ’ihan tylsät leikit, kaveri ei tykkää tästä leikistä... koska on tyhmät välineet’.. et tavallaan se väline ei oo mielekäs lapselle.”

8.2 Snadit stepit -menetelmän käyttö

Snadit stepit -lomakkeen käyttöä analysoitiin nauhoitetun aineiston sekä Snadit stepit -lomakkeiden avulla. Aineistosta etsittiin tilanteita, jolloin menetelmää käytettiin tukemaan askeleen edistymistä. Tämä tarkoittaa, että siirryttiin vaiheesta toiseen, pohdittiin askeleen tarvetta, ohjattiin keskustelua ja edettiin lomakkeen mukaan.

Snadit stepit -menetelmän käyttöä ja edistymistä koskien aineistonanalyysistä muodostui kolme alaluokkaa. Nämä alaluokat ovat kehittämisen kohde, suunnittelu ja vaiheet.

Kehittämisen kohdetta kuvataan aineistossa kokeiltavia muutoksia arvioiden. Muutoksia olivat muun muassa leikki, leikin tapahtumapaikka ja toiminta-ilta.

”Ni nyt kokeiltava muutos. Mitä me kokeillaan. Me kokeillaan edelleen sitä yhteisleikkiä yhteisissä tiloissa.”

”Tämä meidän steppi numero kolme, joka oli tämä toimintailta koko perheelle, me ollaan täällä nyt kokeilemassa... eli ryhmän lasten perheille toimintailtaa, johon toivottiin myös sisaruksia.”

Suunnitelma- alaluokassa kuvattiin suunnitelman toteutumista, muutosta entiseen, tekemättä jääneitä asioita sekä muita havaintoja suunnitelman toteutuksesta tai saaduista kokemuksista.

”Kaikilla oli mukavaa yhdessä, ja muutos oli oikein onnistunut parannus entiseen verrattuna.”

”Tekemättä jäi se poissaolevien informointi.”

Vaiheet - alaluokkaan pääsivät kaikki kommentit, jotka liittyivät johonkin Snadit stepit -menetelmän neljästä vaiheesta. Vaiheet sisälsivät muun muassa kommentteja niden tarkoi-

tuksesta sekä tavoitteista.

”... Sehän siin, sehän se on se idea, että sitten kun me... tsekataan, mikä onnistu ja taas sitten mietitään parannuksia, et siihenhän tää koko juttu perustuu.”

”Ja mun mielest nyt sellanen niinku, mikä kuvaa tätä nykytilannetta, ni paljon niinku myös uusi lapsii ja tota... tavallaan myös se lähtötilanne.”

8.3 Osallisuus

Osallisuus valittiin yhdeksi aineistosta kerättäväksi luokaksi, sillä se kuului jokaisen ryhmän viitekehykseen työn kehittämisessä. Osallisuus ilmeni niin nauhoitetussa aineistossa, kuin täytetyllä Snadit stepit -lomakkeellakin.

Aineistonanalyysissa osallisuudesta muodostui neljä alaluokkaa. Ne ovat vanhempien osallistuminen, perheiden osallistuminen, lasten osallistuminen sekä leikki.

Aineistonanalyysissa vanhempien osallisuutta kuvattiin nauhoilla toiveina, ehdotuksina ja yhteistoimintana. Päiväkodin työntekijät pohtivat, miten he kehittäisivät vanhempien osallisuutta päiväkodin arjessa. Vanhempien mielipiteitä ja toiveita varhaiskasvatuksen suhteen haluttiin kartoittaa.

”Vanhemmat tuovat todella vähän esille omia toiveitaan ja ehdotuksiaan koskien päivähoitoa. Millä tavalla he haluaisivat osallistua vai haluavatko?”

”No saatin me nyt niinku jonkunlaisii ehdotuksia ja tavallaan niinku vanhempia osallistutettiin siinä vanhempainillassa ehkä vähän enemmän kuin yleensä et meil oli vähän tämmösii yhteisjuttujaki eikä pelkästään sitä, että vanhemmat istuu siellä paikoillaan ja aikuiset (eli) me hoitajat luetellaan niitä kaikkia mitä ryhmässä on tehty. Ja keskustelua tuli...”

Analyysista ilmeni muun muassa seuraavia asioita koskien perheiden osallisuutta: osallistamista, kehittämistä ja huolta osallisuuden toteutumisesta. Alaluokkaan otettiin mukaan kommentteja, joissa ilmeni tavoite saada perheitä osallistutettua tiiviimmin päiväkodin arkeen. Lisäksi haasteita ilmeni perheiden osallistumisen tasossa.

”Voi olla, että ehkä otetaan tää vanhempien ja lasten osallistaminen marras-kuussa ehkä tämmöisellä yhteisellä, ehkä joku liikunnallinen..”

”Me ei saada mukaan noihin vanhempainiltoihin ja muihin yhteisiin tapahtumiin kuin ehkä juuri puolet perheistä, jotka tulevat paikalle, jolloin kaikki nää on tavallaan.. et kaikki eivät pääse vaikuttaan sitten samalla tavalla...”

Lasten osallisuutta kuvattiin kotiin välitettyjen kyselylomakkeiden osallistamisella ja itsenäisyyden lisääntymisellä. Lapsia pyrittiin osallistamaan vanhempien kautta, ja lapsen päästyä vaikuttamaan toimintaan, hänen todettiin ohjautuvan entistä itsenäisemmin.

”Lapset ohjautuvat itsenäisesti, niinku sillä tavoin ettei tartte koko ajan sanoo kaikille.”

”Kyselylomake, jossa on valmiit vaihtoehdot palautui paremmin kuin täysin vapaamuotoinen tehtävä. Vanhemmat olivat kirjoittaneet lasten mielipiteitä leikistä kyselylomakkeeseen, jolloin lapsen ääni/mielipide tuli paremmin kuuluviin kuin pelkästä piirustuksesta.”

Leikki- alaluokkaan muodostui kommentteja liittyen lasten osallistumiseen leikkien suunnittelussa ja lasten mielipiteiden kuuntelemiseen leikeistä. Lisätietoa lasten mielileikeistä haluttiin hankkia haastattelun avulla.

”Leikin syventymisen ja lasten mielipiteiden kuulemisen kannalta olisi tärkeää, että saisimme lapsilta lisää tietoa heidän toiveistaan leikeissä.”

”Tiedon saamiseksi ajattelimme käyttää ryhmähaastattelua ennen varsinaista leikkipäivää. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että leikkiryhmän vastuuhenkilö kerää oman leikkiryhmänsä lapset ja keskustelee heidän kanssaan tulevasta leikistä.”

8.4 Vuorovaikutus ja ilmapiiri

Vuorovaikutuksen toteutumista ja ilmapiirin laatua mitattiin Balesin vuorovaikutusprosessianalyysin havainnointilomakkeelle kirjaten (ks. Liite 2). Luokat 4-9 Balesin lomakkeessa käsitelivät vuorovaikutusta, kun taas ilmapiiriin vaikuttivat Luokat 1-3. Nauhoja kuunneltaessa täytettiin tukkimiehen kirjanpidolla kohtiin merkintä aina kun sellainen aineistosta ilmeni. Analyysillä pyrittiin saamaan vastaus alakysymykseen ”Miten ryhmät poikkeavat toisistaan kehittämisessä?”

Ryhmä 1 koostui kahdesta ryhmästä, ja siis kahden ryhmän työntekijöistä, yhteensä heitä oli kuusi. Kaikki työntekijät olivat hyvin motivoituneita työhön, ja osallistui aktiivisesti keskusteluihin. Snadit stepit johdattivat suunnittelua ja kaikki lomakkeen vaiheet täytettiin. Jokaisessa kohdassa heräsi keskustelua. Keskustelun aiheet riippuivat askeleesta. Esimerkiksi ensimmäisessä vaiheessa ryhmä kävi hyvin tarkkaan läpi lähtötilanteen ennen suunnittelun aloittamista, toisessa nauhoituksessa refleктоitiin toimintaa, löydettiin hyviä ja huonoja puolia kohteesta ja kolmannesta nauhasta kävi ilmi kyselylomakkeesta saadun aineiston analysointia sekä leikkiryhmäjako.

Ryhmän vuorovaikutusta kuvaavasta taulukosta näkee, kuinka keskustelua käytiin paljon. Kaikista ryhmistä tällä ryhmällä oli selvästi eniten mielipiteiden ilmaisuja (Luokka 5. 80). Lisäksi mielipiteiden ilmaisuun liittyvässä luokassa oli eniten toistoja (Luokka 8. 39). Myös luokkiin 4. ja 6. tuli erittäin korkeat toistojen määrät (Ks. Taulukko 1.)

Ilmapiiriä kuvaavista luokista kolmannessa toistojen määrä oli huikea (Luokka3. 84), eli mielipiteisiin ja ehdotuksiin yhdyttiin aktiivisesti. Tunnelmaa ylläpiti viihtyisä ilmapiiri, ja muuttamaan otteeseen keskustelun pysäytti lyhyet naurun purskahdukset (Luokka 2. 14). (Ks. taulukko 1.)

Opinnäytetyön tekijät kirjasivat huomioita ryhmän tiimipalaverien tapahtumista. Ensimmäisessä nauhoitetussa palaverissa ryhmän jäsenet arvioivat ryhmän lähtötilanteen erittäin huolellisesti ja monipuolisesti. Vuorovaikutusta oli paljon ja kaikki osallistui keskusteluun.

Toinen palaveri piti sisällään paljon mielipiteiden ilmaisua. Syksyn ensimmäistä askelta arvioitiin, ja kaikilla oli omia huomioita sen toimivuudesta. Ryhmä pääsi yksimieliseen tulokseen, että leikkituokion aloitus oli hyvä, mutta lopetusajankohta kaipasi selvennystä.

Kolmannessa nauhoituksessa ryhmän jäsenet analysoivat kyselylomakkeiden aineistoa. Perheiltä palautuneista lomakkeista saadun tiedon avulla pyrittiin kartoittamaan lasten mieltymyksiä sekä valmistella tulevaa. Osallistujat olivat kiinnostuneita aineistosta ja motivoituneita työstämään aihetta entisestään.

Ryhmä 1				
	1. nauhoitus 23:20	2. nauhoitus 23:04	3. nauhoitus 31:53	Yhteensä
Vuorovaikutus				
4. Tekee ehdotuksen	13	10	8	31
5. Esittää mielipiteen	7	35	38	80
6. Antaa neuvon	17	15	16	48
7. Kysyy neuvoa	7	4	6	17
8. Kysyy mielipidettä	0	14	25	39
9. Pyytää ehdotusta	9	4	3	16
Ilmapiiri				
1. Osoittaa yhteenkuuluvuutta	0	1	0	1
2. Lieventää jännitystä	5	3	6	14
3. On samaa mieltä	18	33	33	84

Taulukko 1. Vuorovaikutus ja ilmapiiri, ryhmä 1.

Ryhmä 2 koostui kolmesta työntekijästä, ja vain yhdellä kerralla kolmesta nauhoituskerrasta kaikki jäsenet olivat paikalla. Vuorovaikutuksen määrä jäi hyvin pieneksi, kun nauhoitetut tilanteet olivat lähinnä yhden ryhmän jäsenen monologia. Jokaisessa tilaisuudessa ensimmäistä lukuun ottamatta, sillä se oli vasta suunnitteluvaihe, käytiin lomakkeelta askeleen kaikki vaiheet läpi. Keskustelua syntyi lähinnä vain toisella nauhoituskerralla, kun kaikki ryhmän työntekijät olivat läsnä.

Ensimmäisen palaverin aikana ryhmä esitteli selkeän ja yksityiskohtaisen suunnitelmansa. Lähtötilanteen kuvauksesta kävi ilmi ryhmän tarve, jota lähdettiin työstämään. Yksi ryhmän jäsenistä oli ainoastaan äänessä.

Kaksi jälkimmäistä palaveria seurasivat samaa kaavaa. Palaverit olivat Snadit stepit -vaiheiden läpi käymistä aikaisemmin kirjatusta lomakkeesta. Vuorovaikutus jäsenten välillä jäi hyvin vähäiseksi.

Vuorovaikutus jäi vähäiseksi verrattuna ryhmään 1. Työntekijöitä pienessä ryhmässä oli kolme, joten huomioitava luokka liittyy neuvonantamiseen (Luokka 6. 25). Ilmapiirin osalta ryhmän työntekijät olivat samaa mieltä kehityskohteesta sekä toimintamenetelmistä (Luokka 3. 12 toistoa). (Ks. Taulukko 2.)

Ryhmä 2				
	1. nauhoitus 16:11	2. nauhoitus 15:57	3. nauhoitus 32:49	Yhteensä
Vuorovaikutus				
4. Tekee ehdotuksen	0	2	0	2
5. Esittää mielipiteen	0	7	3	10
6. Antaa neuvon	10	7	8	25
7. Kysyy neuvoa	0	2	4	6
8. Kysyy mielipidettä	0	1	2	3
9. Pyytää ehdotusta	0	0	0	0
Ilmapiiri				
1. Osoittaa yhteenkuuluvuutta	0	0	0	0
2. Lieventää jännitystä	4	1	3	8
3. On samaa mieltä	4	6	2	12

Taulukko 2. Vuorovaikutus ja ilmapiiri, ryhmä 2.

Ryhmä 3 koostui siis esiopetuksen kuudesta työntekijästä. Heidän Snadit stepit -tuokionsa olivat erittäin energisiä ja vuorovaikutusta syntyi paljon. Molemmilla nauhoituskerroilla keskustelu rönsyili välillä paljonkin ryhmän muihin asioihin, mutta palasi aina hetken seikkailun jälkeen takaisin aiheeseen. Snadit stepit -lomakkeen vaiheet johdattivat ryhmää eteenpäin. Paikka paikoin kiivaastakin keskustelusta huolimatta ryhmässä oli hyvä henki ja iloinen tunnelma. Nauhoitusten avaamista häiritsi useaan otteeseen naurun pyrskähdykset. Nauraminen kertoo positiivisesta yhteishengestä, se ei vienyt liikaa aikaa itse kehittämislähtöiseen pystyttiin palaamaan.

Ryhmä 3 sai vuorovaikutuksen osalta suurimman toistomäärän kaikista ryhmistä neuvonanto kohdassa (Luokka 6. 56) sekä ehdotusten tekemisessä (Luokka 4. 32) vaikka nauhoituskerrat jäivät kahteen. Lisäksi mielipiteitä tuotiin muiden ryhmän jäsenten tietoon kiitettävästi (Luokka 5. 68).

Ilmapiiriä kuvaavissa kohdissa luokat 2. ja 3. olivat toistomääriltään erittäin korkeat (29 ja 5). (Ks. Taulukko 3)

Ryhmä 3			
	1. nauhoitus 38:28	2. nauhoitus 47:34	Yhteensä
Vuorovaikutus			
4. Tekee ehdotuksen	12	20	32
5. Esittää mielipiteen	22	46	68
6. Antaa neuvon	30	26	56
7. Kysyy neuvoa	6	11	17
8. Kysyy mielipidettä	7	11	18
9. Pyytää ehdotusta	2	0	2
Ilmapiiri			
1. Osoittaa yhteenkuuluvuutta	0	0	0
2. Lieventää jännitystä	10	19	29
3. On samaa mieltä	25	34	59

Taulukko 3. Vuorovaikutus ja ilmapiiri, ryhmä 3.

Neljäs ryhmä toimi edellistä ryhmää huomattavasti virallisemmin. Etenkin ensimmäisessä nauhoituksessa kyseltiin paljon ja huomioitiin toisia jäseniä. Snadit stepit -lomaketta ja askelten vaiheita seurattiin tarkasti, ja välillä syntyi pidempiäkin hiljaisia hetkiä lomaketta täytettäessä. Keskustelua ei syntynyt kuten ryhmissä 1 ja 3, mutta jonkin verran kuitenkin.

Opinnäytetyön tekijät havaitsivat ensimmäisessä palaverissa jäsenten välisen kunnioituksen toisia kohtaan. Muiden ajatuksia ja mielipiteitä ei sivuutettu, vaan ne otettiin huomioon ja keskusteltiin tarvittaessa. Toinen palaveri oli samantapainen kuin ensimmäinen. Tilaisuus oli kuitenkin tunnelmaltaan hieman virallisempi, eikä keskustelua käyty suhteessa yhtä paljon kuin ensimmäisessä. Ajassa tuokio oli lähes kaksi kertaa ensimmäistä pidempi (lähes 32minuuttia)

Pienestä osallistujamäärästä huolimatta vuorovaikutusta oli paljon. Mielipiteitä esitettiin kahden tuokion aikana yhteensä 39 kertaa (Luokka 5.), ja työtovereita neuvottiin pyydettäessä kiitettävästi (Luokka 6. 37). Ilmapiirin osalta yhtenäisestä näkemyksestä ryhmän jäsenten välillä kertoo luokka 3. (27 toistoa). (Ks. Taulukko 4.)

Ryhmä 4			
	1. nauhoitus 17:45	2. nauhoitus 31:53	Yhteensä
Vuorovaikutus			
4. Tekee ehdotuksen	4	4	8
5. Esittää mielipiteen	7	32	39
6. Antaa neuvon	18	19	37
7. Kysyy neuvoa	7	4	11
8. Kysyy mielipidettä	5	9	14
9. Pyytää ehdotusta	4	0	4
Ilmapiiiri			
1. Osoittaa yhteenkuuluvuutta	0	0	0
2. Lieventää jännitystä	2	0	2
3. On samaa mieltä	6	21	27

Taulukko 4. Vuorovaikutus ja ilmapiiiri, ryhmä 4.

8.5 Edistyminen ja kyselyn tulokset

Edistymisen avulla mitattiin askeleiden edistymistä sekä johdonmukaisuutta. Edistymisen tarkastelulla vastataan alakysymykseen ”Millaisiin kehittämistehtäviin Snadit stepit sopivat?” havainnollistetaan ryhmien askeleiden edistymistä (Ks. Liite 4).

Lisäksi kyseiseen alakysymykseen haettiin tukea työntekijöille suunnatun lyhyen kyselyn muodossa. Kyselylomake koostui viidestä kysymyksestä liittyen Snadit stepit -lomakkeen käytännöllisyyteen. Lomakkeen kysymykset olivat seuraavat: 1. Millaista Snadit stepit -lomakkeen käyttäminen oli mielestäsi? 2. Millä tavalla vaiheet (funtsaa, veivaa, tsekkaa, duunaa) toimivat käytännössä? 3. Miten lomakkeen vaiheet (funtsaa, veivaa, tsekkaa, duunaa) tukivat kehittämisaskeleen työstämistä? 4. Miten hyödyllisenä näet Snadit stepit -lomakkeen kehittämistyössä? 5. Miten kehittäisit Snadit stepit -menetelmää sen käytön helpottamiseksi? (Ks. Liite 3.) Kyselyn vastauksia käsitellään alla.

Millaista Snadit stepit -lomakkeen käyttäminen oli mielestäsi?

Joidenkin vastaajien mielestä lomakkeen käyttäminen oli kankeaa, siinä oli liikaa päällekkäisiä kohtia. Lisäksi osa vastaajista näki lomakkeen käyttämisen helppona, kun siihen oli saatu ohjausta ja opastusta. Snadit stepit -lomakkeen todettiin tekevän kehittämistyöstä konkreettista aikataulutuksen ja suunnitelmallisuuden ansiosta. Kokonaisuudessaan lomakkeen käyt-

täminen koettiin helppona, mutta sen käyttämisessä kritiikkiä sai liika toistaminen.

Millä tavalla vaiheet (funtsaa, veivaa, tsekkaa, duunaa) toimivat käytännössä?

Vastaajien mukaan siinä toimivat suunnittelu, toteutus ja arviointi. Lomakkeeseen kirjatut asiat tulivat toteutettua käytännössä. Snadit stepit -lomakkeen uskottiin lisäävän ryhmien välistä yhteistyötä sitouttaen samalla jokaisen hoitamaan oman osansa kehittämistyöstä.

Miten lomakkeen vaiheet (funtsaa, veivaa, tsekkaa, duunaa) tukivat kehittämisaskeleen työstämistä?

Kyselyyn vastanneiden mukaan vaiheet pakottivat suunniteltuun muutokseen. Vaiheiden nähtiin tekevän kehittämisaskeleesta konkreettisen, toteutettavissa olevan. Kehittämisaskeleen todettiin tulevan konkreettisemmaksi, kun sitä oli pohdittu useasta eri näkökulmasta. Lomakkeen vaiheet auttoivat pohtimaan kehittämistä tarkasti. Lomakkeesta pystyi seuraamaan hyvin kehittämistyön etenemistä.

Miten hyödyllisenä näet Snadit stepit -lomakkeen kehittämistyössä?

Lomake koettiin pääasiallisesti hyödylliseksi välineeksi. Vastaajien mukaan se edistää työn kehittämistä ja sitä pyritään hyödyntämään jatkossakin. Lomake selkeytti dokumentointia. Osa vastaajista koki, että kehittämistyöhön voisi käyttää muutakin menetelmää.

Miten kehittäisit Snadit stepit -menetelmää sen käytön helpottamiseksi?

Vastaajien mukaan pelkistetympi lomake olisi parempi. Lomakkeelle riittäisi kolme pääkoh-
taa, jotka olisivat nykytilan kuvaus, muutoksen suunnittelu ja toteutus. Vastaajat näkivät,
että toistoa tuli liikaa.

9 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuspäiväkoti hyväksyi aiesopimuksen perusteella opiskelijat tekemään opinnäytetyötä aikaisemmin mainittujen tutkimuskysymysten valossa heidän päiväkotinsa ryhmiin, ja näin ollen tutkimusluvan myötä aineiston keräämisen aloittaminen pystyttiin aloittamaan. Ennen opinnäytetyön aineiston keräämisen aloitusta tuli kuitenkin vielä pitää huolta toteutuksen eettisyydestä ja luotettavuudesta. Tämä tapahtui informoimalla kaikkia asianosaisia, eli päiväkodin lapsia ja heidän vanhempiaan, työntekijöitä sekä muita tahoja, jotka mahdollisesti jollain tavalla päätyvät osaksi tutkimuksen alla olevaa toimintaa käytettävistä menetelmistä.

Päiväkodin johtaja informoi perheet opiskelijoiden osallistumisesta opinnäytetyön tiimoilta, ja opiskelijat itse esittäytyivät työntekijöille. Työntekijöille esitettiin opinnäytetyön tarkoitus aineiston keruu menetelmät.

Opinnäytetyöntekijät pitivät huolen siitä, että aineistossa käytetyt käsitteet määriteltiin ja teoriapohjaa esiteltäessä käytettiin laajasti kirjallisuutta sitä todentamaan. Viitekehys määriteltiin selkeästi, ja sen sisällä pysyttiin. Tutkimuskysymyksiin saatiin vastauksia ilman rönsyilyä. Eettisesti kestäväällä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmillä tarkoitetaan juuri kaikkien osallisten rehellistä informointia aineiston keruun menetelmistä ja aineiston käytöstä, kirjallisuuden ja aikaisempien aiheeseen liittyvien tutkimusten käyttöä tukemassa tekstiä kuitenkin toisten työtä plagioimatta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 130.) Tuloksia ei muutettu, vaan ne analysoitiin ja esitettiin sellaisessa muodossa kuin ne on kerätty.

Opinnäytetyötä varten kerätty aineisto analysoitiin tutkimustyön eettisyyden lainalaisuudet huomioiden. Henkilöiden ja ryhmien anonyymius säilytettiin ja aineisto esitettiin ilman vääristelyä. Tutkittavia ryhmiä ja yksilöitä informoitiin opinnäytetyön tekemisen aikana riittävästi.

Opinnäytetyön tulokset jäävät lähtökohtaisesti päiväkodin käyttöön sekä VKK-Metro-hankkeen toiminnan tueksi. Tutkimusryhmän jäsenenä kirjoittajilla oli velvollisuus toteuttaa opinnäytetyöhön liittyvät toimenpiteet ja menetelmät kuten suunnitelmassa näkyy, ja käyttää annettua aineistoa vain ja ainoastaan opinnäytetyön tarkoituksiin. Tehtävänä ei ollut liittyä osaksi johonkin päiväkodin kehittämissyhmistä, vaan rooli oli kehittämiseen liittyvissä tuokioissa lähinnä havainnoida ryhmän Snadit stepit -menetelmän käyttöä sekä askeleiden toteutumista. Havainnoinnin ja aineiston analyysi on toteutettu rehellisesti ja muiden mielipiteiden ei annettu vaikuttaa analyysiin tai tuloksiin.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan totuuden sekä objektiivisuuden kannalta. Totuus merkitsee tiedon käytännöllistä seuraamusta. Tiedosta saatu uskomus on tosi, kun se toimii ja on hyödyllinen. Lisäksi totuutta määriteltäessä otetaan huomioon toimijoiden yhteisymmärrys, jolloin ihmiset luovat ”totuuden”. Tässä tapauksessa ihmiset siis luovat yhdessä totuutta sopimuksin ja kielikuvin. Totuus rakentuu toimimisen mahdollisuuksien sekä rationaalisen tiedon kautta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 132.) Tätä opinnäytetyötä tehtäessä toimittiin totuudenmukaisesti.

Objektiivisuutta määriteltäessä laadullisessa tutkimuksessa erotellaan havaintojen luotettavuus ja puolueettomuus. Puolueettomuuteen päästään, kun tutkija ymmärtää ja kuulee tiedonantajaa puolueettomasti antamatta ennakoasenteiden, omien mielipiteiden tai stereotyyppien vaikutta kuultuun. Syytä on ottaa huomioon tutkijan puolueettomuusnäkökulma. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133.)

Opinnäytetyön luotettavuutta tarkasteltaessa tukeudutaan Tuomen ja Sarajärven (2002) teokseen. Perinteisesti tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan validiteetin (tutkimuksessa tutkitaan sitä mitä on luvattu) ja reliabiliteetin (tutkimustulokset ovat toistettavissa) näkökulmista. Näitä on kuitenkin kritisoitu, sillä molemmat ovat lähtökohtaisesti määrällisen tutkimuksen piiristä syntyneitä. Näin ollen niiden ala vastaa lähinnä määrällisen tutkimuksen tarpeita.

Tämän opinnäytetyön luotettavuutta arvioitaessa seurattiin sen johdonmukaisuutta, miten se toimii kokonaisvaltaisesti. Opinnäytetyön luotettavuus perustellaan Tuomen ja Sarajärven (2002) esittelemien kohtien täyttymistä tarkastelemalla. Kohteet ovat; Tutkimuksen kohde ja tarkoitus, oma sitoutuminen tutkijana tässä tutkimuksessa, aineistonkeruu, tutkimuksen tiedonantajat, tutkija-tiedonantaja-suhde, tutkimuksen kesto, aineiston analyysi, tutkimuksen luotettavuus ja tutkimuksen raportointi.

Lukijan on helppo uskoa tuloksia, kun ne ovat selkeässä ja yksinkertaisessa muodossa. Tutkijan tulee antaa riittävästi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty. Riittävä tieto saavutetaan, kun edellä mainitusta listasta kaikkiin kohtiin pystytään vastaamaan ja vastaukset löytyvät raportista. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 135 - 138.) Opinnäytetyössä on esitetty kaikki edellä mainitut kohdat. Seuraavaksi pohditaan käytetyn aineistonkeruun menetelmän tuomia eettisiä haasteita.

Havainnoinnissa esiintyy tiettyjä eettisiä haasteita. Tutkimus nähdään interventiona eli väliintulona tutkittavien elämään. Tutkimus on interventiota myös, vaikka tutkija kuuluisi samaan työyhteisöön. Tutkija nähdään ulkopuolisena tutkijana lähes poikkeuksetta. Kun tiedonhankintakeinot ovat vapaamuotoisia, muistuttavat ne yhä enemmissä määrin arkielämän vuorovaihtamista. Tutkijan tulee pohtia eettisiä kysymyksiä erityisesti osallistuvaa havainnointia käytettäessä tiedonhankintamenetelmänä. Tutkijan tulee siis pohtia tarkkaan, millaisia asioita hän havainnoistaan kirjaa ja mitkä jättää pois. (Vilka 2006, 56 - 57.) Opinnäytetyössä havaintoihin kirjattiin vain tutkimuksen kannalta oleellisia asioita.

Osallistuvalla havainnoinnilla nähdään olevan kaksinainen merkitys tutkimuskohteiden elämään. Tutkijan osallistumisen nähdään rikkovan tutkimuskohteen luonnollista arkielämää, sillä tutkija edustaa jotakin toista kulttuuria. Tutkijan tekemä interventio mahdollistaa etnografisen tutkimuksen, sillä se tuo esille tutkijan ja tutkittavien elämiin kuuluvia säännönmukaisuuksia ja itsestään selviä asioita. (Vilka 2006, 56 - 57.)

Tutkijan tulee koko tutkimuksensa aikana tiedostaa, miten hän vaikuttaa tutkimuskohteidensa elämään. Hänen tulee tiedostaa ne seuraukset, jotka tutkimuksen tekemisellä saattaa olla tutkittaviin. Hyväksi tieteelliseksi tavaksi nähdään se, että tietoa ei kerätä ilman tutkittavien suostumusta. Tutkijan tulisi voittaa tutkimuskohteidensa luottamus, mikä on työläin, mutta

onnistuessaan arvokkain tapa. Tutkimuksen tavoitteena tulee olla, että tutkimus tapahtuu tutkimuseettisesti sekä laillisesti ja asianmukaisesti. (Vilka 2006, 57.) Opinnäytetyön tekijät pääsivät osallistumaan ryhmien toimintaan luontevasti tiimipalaverien kautta. Opinnäytetyötä varten hankittiin asianmukaiset tutkimusluvut ja suostumus tutkimuspäiväkodin työntekijöiltä havainnointia varten. Ryhmien luottamusta opinnäytetyön tekijöihin kuvaa aktiivinen tiimipalaverien ajankohdista ilmoittaminen.

Tutkijan tulee pohtia ja suunnitella tarkasti, kuinka paljon hän kertoo tutkimuskohteilleen havainnoinnin päämääristä. Paras tapa saavuttaa tutkittavien luottamus on kertoa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tutkimuksen luonteesta ja tutkijan kiinnostuksen kohteista. Tutkijan on mietittävä sitä, kertooko hän mahdollisesti liikaa tutkimuksestaan tutkittaville, jolloin heidän käyttäytymisensä saattaa muuttua epäluontevaksi ja näin vaarantaa tutkimuksen luotettavuuden. (Vilka 2006, 57.)

Opinnäytetyötä varten kerätty aineisto hankittiin osallistuvan havainnoinnin avulla tiimipalaverissa, kuten aikaisemmin on jo mainittu. Tutkimuksen tulokset eivät välttämättä ole yleistettävissä koko varhaiskasvatuksen kehittämistyöhön. Snadit stepit -menetelmä mahdollistaa hyvin erilaisia kehittämisen kohteita. VKK-Metro toivoi saavansa opinnäytetyön tulokset käyttöönsä kehittääkseen omaa toimintaansa. Opinnäytetyössä käy ilmi varhaiskasvatuksen henkilöstön näkemyksiä koskien Snadit stepit -menetelmää. Opinnäytetyötä tarkasteltaessa tulee esiin se, että työn kehittäminen varhaiskasvatuksessa on monimuotoista ja riippuvaista monista eri tekijöistä, kuten aikatauluista ja henkilöstön riittävydestä.

10 Pohdinta

Opinnäytetyöraportin päättävässä luvussa pohditaan, minkälaisia vastauksia tutkimuskysymyksen sekä alakysymyksiin saatiin aineiston analyysin kautta. Kerätty aineisto analysoitiin reflektoinnin, Snadit stepit -lomakkeen, osallisuuden, vuorovaikutuksen, ilmapiirin sekä edistymisen osa-alueiden valossa. Avainsanoina opinnäytetyössä olivat Snadit stepit, työn kehittäminen ja osallisuus ja näistä muodostuu opinnäytetyön viitekehys. Osa-alueet valittiin niiden viitekehukseen soveltuvuuden vuoksi. Työn kehittämisessä on yleisesti oman toiminnan reflektiolla suuri rooli ja kun useamman henkilön tiimi suorittaa kehittämistä, on vuorovaikutuksen toimittava ja ilmapiirin oltava innovatiivinen. Snadit stepit ja osallisuus taas tulevat suoraan VKK-Metro-hankkeen viitekehuksesta sekä päiväkodin kehittämiskohteesta.

Osa-alueista reflektointi, vuorovaikutus ja ilmapiiri toivat vastauksia opinnäytetyön tutkimuskysymykseen ”Miten VKK-Metro-hankkeen Snadit stepit -malli toteutuu tutkimuspäiväkodin kehittämistyössä?”. Osallisuus ja Snadit stepit -menetelmä ovat vahvasti linkittyneet VKK-Metro-hankkeen toimintaan. Jokaisella ryhmällä ilmeni samankaltaisia toimintatapoja, kehit-

tämiskohteita sekä haasteita. Millä tavoin haasteita lähestyttiin ja miten niihin löydettiin ratkaisu, vaihteli jonkin verran. Yhteisenä tekijänä Snadit stepit -lomake ohjasi kuitenkin ryhmien toimintaa.

Analyysivaiheessa esiin nousi alaluokkia, joissa jokaisessa oli summittain eri ryhmistä aiheeseen liittyviä kommentteja. Voidaan todeta, että Snadit stepit -projekti haastoi ryhmien jäsenet entistä vahvemman oman toiminnan reflektointiin. Myös tällä osa-alueella ryhmät kohtasivat paljon samankaltaisia haasteita sekä huomioita kehittämisestä, ja tämä näkyi alaluokkien muodostumisena. Tulosten pohjalta voidaan todeta, että ryhmät heittäytyivät kehittämään toimintaansa VKK-Metron ohjeistaman Snadit stepit -lomakkeen puitteissa, päiväkodin yleistä kehittämiskohdetta eri tahoilta lähestyen. Kehittämisaskeleet olivat pieniä, toteutettavissa ja kehittämistä toteutettiin refleктоivalla työotteella.

Osa-alueista vuorovaikutus ja ilmapiiri vastasivat aineistollaan alakysymykseen ”Miten ryhmät poikkeavat toisistaan kehittämisessä?” Vuorovaikutus vaihteli ryhmillä paljon. Osaksi siihen vaikutti ryhmän henkilöstön lukumäärä, erilaiset toimintatavat ja tiimipalaveritilanteet. Erilaisilla toimintatavoilla tarkoitetaan Snadit stepit -lomakkeen käyttöä. Esimerkiksi ryhmällä 1 kehittämiskohde oli selvä jo kevästä 2010 ja askel askeleelta sitä työstettiin toimivammaksi. Ryhmällä 3 taas askeleet vaihtelivat paljon, ja seuraava askel syntyi edellisen aikana. Askeleet vaihtelivat ryhmällä 3 pienryhmätoiminnan kehittämisestä vanhempien osallistamiseen vanhempainillassa ja isä-lapsi liikuntahetkeen.

Tiimipalaveritilanteella tarkoitetaan tiimipalaverin luonnollisuutta. Opinnäytetyön tekijät osallistuivat Snadit stepit -mallia työstäviin tiimipalaveriin havainnoimaan kehittämistyötä ja oletuksena oli, että ryhmän jäsenet tuolloin työstävät aihetta eteenpäin riippuen siitä missä vaiheessa askel on. Yhden ryhmän kohdalla heräsi kysymys siitä, ymmärsikö ryhmä tiimipalaverin tarkoituksen. Opinnäytetyön tekijät kokivat, että luonnollinen tilaisuus on sellainen, jossa suunnitellaan, pohditaan, keskustellaan ja reflektoidaan toteutettua tai tulevaa. Näin palaverit usein menivätkin, mutta tällä kyseisellä ryhmällä tilaisuudet olivat kuin käsikirjoitettuja. Yksi ryhmän jäsenistä kävi Snadit stepit -lomakkeen eri vaiheet lävitse, ja antoi lopuksi havainnointia tekeville opiskelijoilla mahdollisuuden esittää kysymyksiä. Palaverissa ei syntynyt vuorovaikutusta, eikä mielipiteiden vaihtelua ryhmän jäsenten kesken. Oletettavasti askel oli tällä ryhmällä työstetty jo aikaisemmin, ja tiimipalaveri oli rakennettu opiskelijoita varten, jolloin todellista kehittämistä ei vuorovaikutuksineen nähty. Opiskelijoiden käyttämästä Balesin vuorovaikutusprosessianalyysi -taulukosta näkee, kuinka vuorovaikutuksen määrä vaihteli ryhmien välillä (Ks. Taulukko 1, Taulukko 2, Taulukko 3 ja Taulukko 4)

Balesin (1951) vuorovaikutusprosessianalyysi sopi pienten ryhmien jäsenten välisen vuorovaikutuksen havainnointiin hyvin. Suurilla ryhmillä oli paljon päällekkäistä puhumista, jolloin

taulukon käyttö oli vaikeaa. Suurempana haasteena opinnäytetyön tekijät kokivat kysymyksen siitä, miten kyseistä menetelmää tulisi käyttää siten, että tulokset olisivat luotettavuuden kannalta yleistettäviä. Balesin havainnointitaulukko on tarkoitettu yksittäisen henkilön havainnointiin tilaisuuden aikana, ja sen käyttötapaan kehoitetaan tutustumaan ja kouluttautumaan intensiivisesti ennen käyttöä (Pennington 2005, 38). Opinnäytetyössä taulukkoa käytettiin nauhoitetun aineiston tukena kaikkien tilaisuudessa läsnä olevien työntekijöiden havainnointiin samanaikaisesti, ja kouluttautuminen oli oma-aloitteista Balesin teokseen (1951) tutustumista. Taulukko koettiin kuitenkin tuovan lisätukea aineiston keräämiseen ja analyysiin, minkä vuoksi se päätettiin ottaa mukaan havainnointiin.

Tiimipalaverien aikana ei keskusteltu negatiivissävyytteisesti, eikä konfliktitilanteita ryhmien jäsenten välillä syntynyt. Vaikka nauhoilta kuunneltu keskustelu vaikutti paikka paikoin erittäin kiivaalta, se ei missään nimessä ollut vihamielistä. Tämän opinnäytetyöntekijät havaitsivat tiimipalavereissa läsnä ollessaan, pelkkä nauhoilta kuunneltu aineisto olisi voinut luoda vääränlaisen kuvan.

Aineiston analyysissa kävi ilmi ryhmien erilaiset toimintatavat ja innostuneisuus. Kahden työntekijämäärältään suuremman ryhmän (ryhmä 1 ja ryhmä 3) vuorovaikutuksen määrä oli nauhoitetuissa tilanteissa valtava, mutta myös ryhmien innostuneisuus kehittämään oli silmiinpistävä. Kahdella pienemmällä ryhmällä (ryhmä 2 ja ryhmä 4) tuokiot olivat hillitympiä, mutta myös järjestelmällisempiä. Suurilla ryhmillä aiheet poukkoilivat välillä vaiheesta toiseen, kun taas kaksi muuta ryhmää kävivät tarkasti kohta kohdalta kehittämisaskelta läpi. Näihin eriäviin toimintamalleihin vaikutti mahdollisesti ryhmien jäsenten lukumäärän lisäksi myös kehittämisaskeleet, lähtötilanne kehittämiselle sekä ryhmän koostumus. Havainnoitavien ryhmien joukossa oli muun muassa esikouluikäisistä, 3-5-vuotiaista- ja alle 3-vuotiaista koostuvia ryhmiä, joten on sanomattakin selvää, että kehittämistarpeet ja mahdollisuudet vaihtelevat ryhmien välillä.

Toiseen alakysymykseen ”Millaisiin kehittämistehtäviin Snadit stepit sopivat?” vastattiin ryhmien edistymistä tarkastellen. Lisäksi ryhmille teetettiin lyhyt kysely liittyen Snadit stepit -lomakkeen käytännöllisyyteen. Opinnäytetyön tekijät päätyivät e-lomake-kyselyyn sen käytännöllisyyden vuoksi.

Edistymistä esitetään taulukon muodossa (Ks. Liite 4). Ryhmien täyttämistä Snadit stepit -lomakkeista käy ilmi jokainen askel vaiheineen tarkasti kuvattuna. Tämä kertoo siitä, että Snadit stepit -malli soveltui jokaisen ryhmän kehittämistehtävään mainiosti, edistymistä tapahtui askel askeleelta. Taulukossa näkyy kunkin ryhmän kehittämisen kohde, ja jokaisen askeleen idea lyhykäisyydessään.

Kyselyn avulla pyrittiin saamaan työntekijöiden mielipiteitä Snadit stepit -lomakkeen käytöstä. Vastauksista kävi ilmi miten ryhmät kokivat Snadit stepit -lomakkeen kehittämistyössä. Työntekijöillä oli kehitysehdotuksia koskien Snadit stepit -lomaketta ja he antoivat rakentavaa palautetta sen toimivuudesta. Työntekijät toivoivat lomakkeen olevan yksinkertaisempi, koska toistoa tuli paljon. Lomakkeen todettiin sitouttavan kehittämiseen ja tekevän kehittämistyöstä konkreettista aikataulutuksen ja suunnitelmallisuuden ansiosta.

Havainnoinnin kautta syntyneestä aineistosta saatujen tulosten lisäksi on muistettava, että ryhmittäistä suunnittelua tapahtui paljon muulloinkin kuin nauhoitettujen palaverien aikana. Ryhmät kehittivät kohteitaan muutenkin kuin tiimipalavereissa, esimerkiksi keskustellen päivän aikana muun toiminnan ohessa. Opinnäytetyön tekijät eivät myöskään päässeet osallistumaan kaikkiin järjestettyihin tiimipalavereihin.

Mäkisaloon (2005, 49 - 51) mukaan kehittämistyötä tehtäessä kaikista parhaimpaan tulokseen päästään, kun koko työyhteisö on mukana kehittämisessä. Tutkimuspäiväkodin henkilöstö sitoutui yhteisesti kehittämään työtään. Kehittämiseen sitoutunut työyhteisö eteni kehittämisaskeleissaan, kuten opinnäytetyön tuloksista käy ilmi. Oppivan organisaation mallin ideana on, että kaikki työyhteisön jäsenet ovat tasavertaisia toimijoita ja aktiivisia osallistujia (Mäkisaloon 2003, 49 - 51). Tiimien jäsenet toimivat yhdessä työn kehittäjinä.

Johtopäätöksenä Snadit stepit -menetelmästä ja työn kehittämisestä tutkimuspäiväkodissa todettakoon, että suurin tekijä varmasti, minkä Snadit stepit päiväkodin arkeen on tuonut, on haaste reflektoida ja kehittää omaa sekä tiimin toimintaa. Ryhmät tuntuivat ymmärtäneen, kuinka Snadit steppien tarkoitus on helpottaa heidän työtään ja tehdä arjesta sitä kautta myös lapsille viihtyisämpää. Osallisuus nähtiin ryhmissä kehittämiskohteesta riippuen eri tavoin, mutta kehittämiskohdetta lähestyttiin aina lapsen ja aikuisen osallistumisen valossa.

Osallistuva havainnointi oli oiva tapa lähestyä tutkimuspäiväkodin kehittämistyötä, kun ryhmien toimintaan päästiin paremmin sisälle ja ryhmät tulivat tutuiksi. Eri persoonien tavat toimia ja tuoda omia ajatuksia esille palavereissa vaikutti paljon kehittämisen etenemiseen. Useamman vahvan persoonan mukana olo toi keskusteluun valtavan määrän ideoita ja huomioita, mutta keskustelu myös rönsyili muihin asioihin. Kaikissa ryhmissä oli yksi henkilö joka pyrki säilyttämään keskustelun olennaisessa. Opinnäytetyön tekijät osallistuivat mahdollisuuksien mukaan myös ryhmien toteutukseen. Saadakseen paremman käsityksen kehittämistä vaativasta aiheesta seurattiin esimerkiksi ryhmän 3 siirtymätilanteita muutamaan otteeseen. Lisäksi Ryhmien 1 ja 2 toteutuksessa oltiin kertaalleen molempien ryhmien toteutuksen aikana läsnä. Konkreettista kehittämistilannetta seuraamalla opinnäytetyön tekijät ymmärsivät epäkohtia paremmin, ja palavereissa käyty keskustelu oli helpommin ymmärrettävissä.

Opinnäytetyön olisi voinut toteuttaa myös laajemman kyselyn muodossa. Työntekijät kuitenkin toivoivat, ettei näin tehtäisi, sillä VKK-Metro-hankkeen tiimoilta kyselyitä ja haastatteluja oli jo heidän mielestään toteutettu riittävästi. Jos opinnäytetyön tekijät olisivat kuitenkin päättäneet toteuttaa tutkielman kyselyn ja haastattelun menetelmiä käyttäen, olisivat tulokset tuskin paljon muuttuneet, mutta jonkin verran kuitenkin. Osallistuvan havainnoinnin ansiosta päästiin lähemmäs ryhmiä ja ymmärrettiin konkreettinen kehittäminen hyvin. Kyselyn tai haastattelun kautta olisi mahdollisesti saatu syvempää tietoa työntekijöiden kohtaamista haasteista ja mielipiteistä. Hyvin jäsenelty haastattelu olisi voinut haastaa työntekijät entistä syvempään reflektointiin ja pohtimaan käytettyjä menetelmiä enemmän. Snadit stepit -lomakkeen käytännöllisyydestä kerättiin tässä opinnäytetyössä mielipiteitä kyselyn avulla, ja tuloksiin ollaan tyytyväisiä. Laajempi kysely olisi voinut tuoda entistä laajempaa materiaalia VKK-Metro-hankkeen käyttöön lomakkeen käytännöllisyydestä ja työntekijöiden mielipiteistä.

Kysely ja haastattelu olisi voinut siis olla tuloksiltaan informatiivisempi, etenkin vastauksien syvyyden valossa, mutta osallistuvan havainnoinnin luonnollisuus tuntuu silti tässä tapauksessa paremmalta ratkaisulta. Opinnäytetyön tekijät uskovat ryhmien jäsenten tuoneen todellisempia mielipiteitään kehittämistyöstä ja lomakkeen käytöstä kuin esimerkiksi pelkän kyselyn avulla. Ryhmät oppivat tuntemaan opinnäytetyön tekijät. Ymmärsivät, ettei kyseessä ollut VKK-Metro-hankkeen työntekijät vaan ulkopuoliset tekijät. Näin ollen mielipiteet kerrottiin avoimesti ja palautetta säästelemättä. Pelkän kyselyn tai haastattelun tekeminen saattaisi jättää työntekijät epävarmoiksi tutkijoiden motiiveista sekä odotuksista.

Opinnäytetyön tekijät saivat riittävän määrän aineistoa kuvaamaan kyseisen tutkimuspäiväkodin kehittämistyötä. Jotta tulokset olisivat yleistettävissä muiden VKK-Metro-hankkeen tutkimuspäiväkotien kehittämistoimintaan, vaadittaisiin laajempaa tutkimustyötä. Tulosten toivotaan antavan viitteitä sille, miten työn kehittäminen on käytännössä mahdollista päiväkotiympäristössä ja opinnäytetyön uskotaan antavan VKK-Metro-hankkeelle aineistoa Snadit stepit -menetelmän kehittämiseen.

Lähteet

- Bales, R. 1951. Interaction Process Analysis. A Method for the Study of Small Groups. Cambridge: Addison-Wesley Press Inc.
- Heikka, J., Hujala, E., Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. 6.-9. painos. Helsinki: Tammi.
- Mäkisalo, M. 2003. Yhdessä onnistumme. Opas työyhteisön kehittämiseen ja hyvinvointiin. Helsinki: Tammi.
- Mäkitalo, A-R., Ojala M., Venninen T., Vilpas B. 2009. Löytöretkellä omaan työhön. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa. Helsinki: Yliopistopaino.
- Pennington, D. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Helsinki: Gaudeamus.
- Ranta, R. 2005. Kehittyvä työyhteisö. Kehittäminen ja uudistuminen ihmisenä ja organisaationa. Helsinki: Yrityskirjat.
- Sarala, U. 2000. Toiveista totta. Työyhteisöjen kehittäminen käytännössä. Helsinki: Palmenia.
- Sundvik, L. 2006. Toimiva työyhteisö - Esimiehen haasteet ja ratkaisut. Helsinki: Edita Prima.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. painos. Helsinki: Tammi.
- Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.
- Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Mäkinen, P. 2002. Reflektio oppimisessa. Viitattu 26.5.2010.
<http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/reflekt.htm#Mit%C3%A4>
- VKK-Metro. Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö. Viitattu 20.4.2010.
<http://www.socca.fi/vkk-metro/index.html>
- Huovinen, H. 2010. Päiväkodin johtajan tiedonanto. Pääkaupunkiseudun päiväkotit.

Liitteet

Liite 1 Snadit stepit -lomake

Liite 2 Balesin vuorovaikutusprosessianalyysitaulukko

Liite 3 Kyselylomake

Liite 4 Ryhmien edistyminen

Liite 5 Aineiston analyysitaulukko

Snadit stepit - pienin askelin -lomake

Suunnittele - Tee - Arvioi - Paranna: Funtsaa - Veivaa - Tsekkaa - Duunaa

U

Pienten askelten logiikka

0

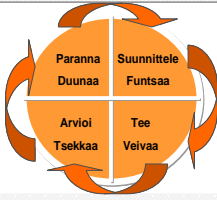
Ylätavoite

Mitä haluamme saavuttaa?

Kehittämiskohde, joka jakautuu yksi kerrallaan suunniteltaviin pieniin kehittämissaskeliin

Ensimmäinen askel

Yhden kehittämissaskeleen suunnittelu

Tulosten arviointi

Mistä tiedämme, että askel oli parannus?

Arviointi ja jatkotoimista päättäminen, seuraavan askeleen suunnittelun aloitus

Seuraava askel

	Koko kehittämiskohde	Tämä askel
Tavoite		
Työyksikkö		
Vastuuhenkilö(t)		
Aikataulu		

Funtsaa - Suunnittele:

Tehkää yksityiskohtainen suunnitelma yhdestä kehittämissaskeleesta. Mitä aiotte kokeilla? Mikä on nykytila muutoksen kohteena olevan asian suhteen? Miten muutos toteutetaan? Mitä oletatte tapahtuvan?

 S
U
U
N
N
I
T
T
E
L
E

F U N T S A A -	Kokeiltava muutos, mitä kokeillaan:
	Nykytilan kuvaus, lähtötilanne (lähtötilanteen kuvaus laadullisesti ja määrällisesti):
	Muutoksen toteutussuunnitelma (mitä tehdään, kuka tekee, milloin):

S U U N N I T T E L E	
---	--

Ja sitten veivaamaan käytännössä!

Veivaa - tee:

Kuvatkaa suunnitelman toteuttamisen jälkeen, toteutuiko suunnitelmanne, niin kuin olitte ajatelleet. Teittekö kaiken niin kuin oli tarkoitus / suunnittelitte? Mitä tapahtui? Kuvatkaa myös mahdollisia vaikeuksia, ongelmia ja odottamattomiakin vaikutuksia.

T E E	Miten suunnitelmamme toteutui?
V E I V A A - T E E	Haasteet ja odottamattomat vaikeudet:

Tsekkaa - arvioi:

Kuvatkaa tulokset / muutokset. Verratkaa tuloksia lähtötilanteeseen ja tehkää yhteenveto. Mitä opitte? Oliko muutos parannus? Mikä onnistui? Mitä jäi tekemättä?

T
A
R
K
I
S
T
A

T S E K K A - A R V I O I	Yhteenveto muutoksista:
	Mitä jäi tekemättä?

Duunaa - tee parannuksia ja aloita seuraavan askeleen suunnittelu:

Mitä johtopäätöksiä teette? Mitä muutoksia toimintaan pitää tehdä tekemästänne kokeilusta saadun tiedon perusteella? Mitä kokeilette seuraavaksi?

D U U N A A	Johtopäätöksemme:
-	Mitä kokeilemme seuraavaksi? Miten jatkamme tästä?
P A R A N N A	

Liite 2. Balesin vuorovaikutusprosessianalyysitaulukko. (Bales 1951)

Pääluokat	Osa-alueet	Havainnot (käytä tukkimiehen kirjanpitoa)
Tunnealue: myönteinen	1. Osoittaa yhteenkuuluvuutta: nostaa toisen statusta, auttaa, palkitsee	
	2. Lieventää jännitystä: laskee leikkiä, kertoo vitsejä, nauraa, näyttää tyytyväiseltä	
	3. On samaa mieltä: hyväksyy vaieten, ymmärtää, kannattaa, myöntyy	
Tehtäväalue: vastausrytykset	4. Tekee ehdotuksen: ohjaa keskustelua toisen itsenäisyyden huomioiden	
	5. Esittää mielipiteen: arvion, analyysin, ilmaisee tunteen, toiveen	
	6. Antaa neuvon: informoi, toistaa, selvittää, vahvistaa, tekee yhteenveton	
Tehtäväalue: kysymykset	7. Kysyy neuvoa: informaatiota, toistoa, vahvistusta	
	8. Kysyy mielipidettä: arvioita, analyysia, tunteen ilmaisua	
	9. Pyytää ehdotusta: ohjausta, mahdollisia toimintatapoja	
Tunnealue: kielteinen	10. On eri mieltä: torjuu vaieten, esiintyy muodollisesti, ei auta	
	11. Osoittaa jännittyneisyyttä: pyytää apua, vetäytyy	
	12. Osoittaa vihamielisyyttä: alentaa toisen statusta, puolustautuu mahtailee	

Liite 3. Kyselylomake.

Snadit stepit - pienin askelin -lomakkeen käytännöllisyyteen liittyvä kysely

Oheisessa kyselyssä on viisi avointa kysymystä VKK- Metro- hankkeen Snadit stepit -lomakkeen täyttöön ja käyttökykyyn liittyen.

Kyselyn avulla pyrimme saamaan vastauksen opinnäytetyön alakysymykseen "Minkälaisiin kehitystehtäviin Snadit stepit -lomake soveltuu?".

Kysymykset käsittelevät Snadit stepit- lomakkeen käytännöllisyyttä sekä hyötyä päiväkotimaailmassa tapahtuvassa kehitystyössä. Aikaa vastaamiseen menee noin 5 minuuttia.

Kyselyn avulla saatuja tuloksia käytetään vain kyseisen opinnäytetyön tutkimuskysymyksen selvittämiseen ja aineisto hävitetään käsittelyn jälkeen. Ryhmien nimiä ei mainita opinnäytetyössä.

10.1 Perustiedot

Ryhmä [?](#)

- XX
- XX
- XX
- XX

10.2 Snadit stepit -lomake

Millaista Snadit stepit -lomakkeen käyttäminen oli mielestäsi? [?](#)

Millä tavalla vaiheet (funtsaa, veivaa, tsekkaa, duunaa) toimivat käytännössä? [?](#)

Miten lomakkeen vaiheet (funtsaa, veivaa, tsekkaa, duunaa) tukivat kehittämisaskeleen työstämistä? [?](#)

Miten hyödyllisenä näet Snadit stepit -lomakkeen kehittämistyössä? [?](#)

Miten kehittäisit Snadit stepit -menetelmää sen käytön helpottamiseksi? [?](#)

10.3 Tietojen lähetys

Kiitos vastauksistasi!

Ystävällisin terveisin,

Lassi ja Oskar

Liite 4. Ryhmien edistyminen.

	Kehittämiskohde	1. Askel	2. Askel	3. Askel
Ryhmä 1	Yhteisleikki kahden ryhmän välillä yhteisissä tiloissa	Yhteisleikki uusin ryhmäjäoin	Uuden kyselylomakkeen laatiminen	Uusien leikkien ja ryhmäkoostumusten rakentaminen kyselylomakkeen pohjalta
Ryhmä 2	Lasten ja vanhempien osallistamisen ja osallisuuden syventäminen päiväkodin arjessa	Pienryhmätoiminta säännölliseksi osaksi arkea	Vanhempien osallistaminen vanhempainillassa	Yhteinen isä-lapsi liikuntahetki
Ryhmä 3	Osallisuus ja osallistaminen	Aito henkilökohtainen kontakti lapseen ja vanhempaan aamulla lapsia tuotaessa	Siirtymätilanteet ruokalasta luokkaan. Pyrimme rauhoittamaan niitä.	Aito henkilökohtainen kontakti lapseen ja vanhempaan iltpäivällä lapsia haettaessa
Ryhmä 4	Vanhempien osallistuminen ja osallistaminen ryhmän toimintaan	Vanhempainillassa kartoitetaan vanhempien mielenkiinnon kohteita ja halua osallistua toimintaan.	Toimintailta koko perheelle	Ikkunamaalauksen tekeminen yhdessä perheiden kanssa.

Liite 5. Aineiston analyysitaulukko.

